NUMMER 9 DONDERDAG 4 MAART 1926 26STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

Economische Volksopvoeding in Suriname, een Koloniaal Vraagstuk

door

C. K. KESLER.

Van den schrijver ontvingen wij een overdruk uit „De Indische Mercuur” van 6 en 13 Januari, waarin de door den Heer S. Beck over bovenstaand onderwerp in November van het vorige jaar te Wageningen gehouden lezing in druk verscheen. Opnieuw werd na aandachtige lezing onze overtuiging bevestigd, dat hier iemand aan het woord was, die bij uitstek deskundig moet genoemd worden, zoodra de vele Surinaamsche problemen aan de orde zijn. Die overtuiging hadden wij reeds, zij werd versterkt door de lezingen, die de Heer Beck in 1924 in Suriname hield, zij werd opnieuw bevestigd door het lezen van dezen overdruk. Hier is iemand aan het woord, die langs verstandelijken weg de oplossing dezer problemen zoekt, naar wiens raadgevingen dient geluisterd te worden en ook wordt, en die bij het zoeken naar de oplossing niet alleen het verstand, maar ook het hart laat medespreken. Niet alleen de zakenman, die beproeft een verkeerd loopende affaire weer in het rechte spoor te brengen, maar ook de philanthroop in den besten zin des woords, die zijne medemenschen lief heeft en het goede wil doen, om hun leven in stoffelijken en geestelijken zin beter te maken.

Dit laatste is het aantrekkelijke in de beschouwingen van den Heer Beck, die Suriname en zijne bevolking kent, zooals weinigen, maar het is o.i. ook de zwakke zijde ervan. Het zij ons vergund onze meening hieromtrent nader uiteen te zetten. In het kort komt de zienswijze van den Heer Beck hierop neer: Suriname heeft eene voor een groot gedeelte noodlijdende bevolking, die niet weet, wat aan te vangen om zich een behoorlijk bestaan te verschaffen. *Voor haar moet dus gezocht worden naar een middel daartoe, dat met haar aanleg overeenkomt.* In de gecursiveerde woorden nu schuilt, naar wij meenen, het boven aangeduide menschlievende element, dat echter de oplossing van het probleem zoo extra moeilijk maakt: hopeloos moeilijk; het beschouwen van die ongetwijfeld noodlijdende bevolking *als een onmondige, voor wie gedacht en gehandeld moet worden,* — het uitschakelen van hare eigen werkzaamheid, die toch o.i. waarlijk ook wel gevorderd mag worden. Immers, wat is het geval? De later ingevoerde immigranten, Chineezen, Britsch-Indiërs en Javanen erbuiten gelaten, bestaat de bevolking van Suriname voor het grootste gedeelte uit de nakomelingen van de in 1863 vrijverklaarde slaven. Tegenover die slaven had de Nederlandsche regeering en de bezittende klasse in Suriname ongetwijfeld een moreele schuld. Het was niet voldoende, dat men in 1863 tot de slaveneigenaars zeide: Ziehier voor iederen slaaf ƒ 300.—; ik koop die van u en geef hun de vrijheid; en tot de slaven: Gij zijt nu vrij, zie nu maar zelf, dat gij door de wereld komt. Niet alleen, omdat aan de slaven goed gemaakt moest worden. dat zij wederrechtelijk van hunne vrijheid beroofd, uit hun omgeving weggehaald en in een vreemde overgeplant waren, waar zij tot onbetaalden arbeid gedwongen werden, dus uit moreele overwegingen, maar ook uit een utiliteits-oogpunt. Want in 1866 werd de mogelijkheid geopend, dat de vrijverklaarden of hunne nakomelingen te eeniger tijd invloed zouden krijgen op de wijze, waarop het land hunner geboorte zou bestuurd worden. Beide overwegingen: Wij hebben aan die vrijverklaarden wat, en heel wat, goed te maken, en: Wij moeten hen in staat stellen, met

kennis van zaken te oordeelen over het welzijn van het land, hadden in 1863 of daarvóór dienen te leiden tot opvoeding der vrijverklaarden tot staatsburgers, die voor zichzelven konden zorgen en die de gemeenschap tot nut konden zijn. Dat is niet geschied, althans niet voldoende; dat is de fout onzer voorgangers, die nagelaten hebben, wat zij hadden behooren te doen.

Maar.... sedert 1863 zijn nu bijna 63 jaren verloopen; het geslacht der vrijverklaarden is uitgestorven en een volgend geslacht vraagt nu onze aandacht. Daartegenover staan zij thans anders, dan onze voorgangers tegenover de vrijverklaarden. *En wel heel anders.* Want, terwijl in 1863 de werkgevers de vrijverklaarden hoog noodig hadden, als arbeidskrachten, om hun plantagebedrijf op gang te houden, terwijl dezen de gelegenheid geopend, — en het is waar, de verplichting opgelegd, — werd, geregelden arbeid te aanvaarden, hebben zij *geweigerd,* die aan te grijpen, hebben zij en hunne nakomelingen het aangezien, dat hunne plaatsen ingenomen werden door vreemdelingen, de Britsch-Indiërs en de Javanen; hebben zij zoo weinig economisch besef getoond, dat zij concurrenten op de arbeidsmarkt toelieten, waarvan zij al duidelijker konden zien, dat die hen geheel zouden verdringen en hun den weg tot welvaart geheel afsluiten. Meer nog, zij hebben het rustig laten begaan, dat de Britsch-Indiërs, na expiratie van hun contract zich op de gunstigste plaatsen neerzetten, in een wijden kring om de stad, de eenige plaats, waar zij de producten van hunne grondjes en de melk van hunne koeien konden afzetten.

En waarom? De lezing geeft het antwoord: Omdat tuinbouw en de verzorging van het vee geregelden arbeid noodig maakt en ***het aanvaarden van geregelden arbeid niet met den aard van den neger overeenkomt.*** (blz. 5). Aangenomen, de neger schuwt geregelden arbeid; hij is niet lui, zooals vaak beweerd wordt; hij is zelfs wel voor zwaren arbeid te vinden, want voor oerbosch vellen en ook voor delfwerk in de zware klei zijn er geen betere werkkrachten.... alleen niet voor *geregelden arbeid.* Maar, zoo vragen wij, moet de gemeenschap daarmede rekening houden? Vergeten moet niet worden, dat thans na 1863 reeds een tweede geslacht in opkomst is, een geslacht, dat, dank zij het niet practische, onderwijs, (wat wij grif toegeven), toch niet langer analphabeet is, waarvoor dus wel een en ander gedaan is, om het op eigen beenen te doen staan. En nu doet zich dit eigenaardige geval voor: Eeuwen lang heeft het voor Joden en Christenen gegolden: Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen, en naar dat gebod heeft zich de geheele samenleving geregeld. Zal men nu voor een gedeelte van de Surinaamsche bevolking dat gebod aldus gaan veranderen: Eenige weken zult gij zwaar arbeiden en dan vele weken niets uitvoeren? Wij zouden zeggen: De neger heeft zich door zijn groot imitatie-vermogen aangepast aan allerlei uiterlijkheden zijner omgeving, leer hem nu dat imitatieproces wat verder voort te zetten, door zich ook aan den geregelden arbeid, die de samenleving der blanken nu eenmaal eischt, aan te passen. Laat hij ook zien naar den Britsch-Indiër, die in het verbouwen van tuinbouw- en in het algemeen eenjarige gewassen zijn meerdere is, waarbij dan nog diens grootere economische aanleg komt (blz. 7); laat hij zien naar den Javaan, die aan zijn grond gehecht raakte en er bleef (blz. 11) en zich aan die voorbeelden spiegelen.

Wij hebben bij deze punten wat uitvoerig stil gestaan, omdat wij meenen, dat deze werkelijk een zwakke plek in de beschouwingen van den bij uitstek deskundigen schrijver vormen; zijne groote liefde voor land en volk doet hem voor het laatste wel eens wat zwak zijn. Maar de lezing bevat ontzaglijk veel, dat waard is, ernstig overdacht en ook uitgevoerd te worden. Vooral, wat het onderwijs betreft, zoowel het algemeen vormend, als het eigenlijk arbeids-onderwijs, zijn in de lezing zeer behartigenswaardige wenken te vinden. Het is ons van nabij bekend, hoeveel de schrijver gezegd, maar gedaan heeft om dat in de juiste richting te lei hoe groote belangstelling hij steeds toont voor wat verkeerde toestanden daarin kan verbeter hoeveel goeds hij door zijn invloed en groote w zaamheid reeds tot stand gebracht heeft. Zag steeds ieder in Suriname, de geboren Surinamer in de eerste plaats in, dat men niet moet uit van Europeesche begrippen, dat tot ontwikk gebracht moet worden, wat in Suriname zelf wezig is (blz. 15 en blz. 21), had men gereorg seerd, in den zin, als de Commissie van 1909 gaf, had men maar niet alles op Hollandsche geschoeid (blz. 23), dan was er waarschijnlijk belangrijk deel van het „geleerde" proletariaat maar wel een kern van practische menschen, wat uitvoeren. Dan zou het nu na 15 jaar, vrijwel alles bij het oude gebleven is, niet n geweest zijn, dat Z. E. de Gouverneur een prijs uitschreef, zooals op blz. 22 vermeld wordt. Ty is het hierbij op te merken, dat de twee bekr antwoorden afkomstig waren van onderwijzer vreemden oorsprong, n.l. van één van Bri Indische en één van Chineesche afkomst.

Veel is er reeds over het Surinaamsche vraag geschreven, tallooze pogingen zijn er reeds ge om het tot een goede oplossing te brengen. E resultaat is nog steeds, dat men het nu aan dan weer aan die zijde aangrijpt, om het land een sieraad te midden onzer koloniën kon zij bloei te brengen. Zoover is het nog niet, maar z kan het komen, als zeer veel, wat de Heer Be zijne lezing aanroert, met aandacht overwoge met volharding uitgevoerd wordt. Door woo werk in Suriname gedurende vele jaren reeds, deze laatste lezing o.a. ook hier in het moede heeft de Heer Beck den weg gewezen, die leide tot voorspoed, als... *de bevolking zelf wil werken.* En daarvan is tot dusver nog weinig speuren. Goed, onontbeerlijk is het voor die die leiding moeten geven, de psyche, de vo woonten, de raseigenschappen der verschil volkeren te kennen (blz. 27), maar, terwijl overweegt, gaat de ontwikkeling haar gang en zich niet aan lastige eigenaardigheden, die dat volk nu eenmaal heeft.

Amsterdam, Februari 1926.

Dactyloscopie.

In ons blad van 1 October 1925 berichtten w voornemen van de A.V.R.O.S. en de Deli Pla vereeniging om een dactyloscopisch bureau richten, n.m. om alle koelies der aangesloten o nemingen te dactyloscopeeren.

Nu is er tijding van Medan gekomen (Ane Januari 1926), dat de beide bovengenoemde eenigingen met het oog op de daaraan verb hooge kosten, besloten hebben samen zulk bureau op te zetten, waar vingerafdrukken men en geregistreerd worden ter herkenning koelies, meer speciaal van reeds ontslagen e gezette ongunstige elementen.

Verder vernamen wij heden van den Heer F. Engelen, zooals men weet, leeraar in de dac copy te Rijswijk Z.H., dat in het „Archief Kriminologie" van Januari jl. een bericht komt van Dr. Hiranuma te Tokio over de dac copy in Japan, dat deze voor geheel Japan voerd is.

Het is treurig, dat in Europa nog zoo bitter nig aan de dactyloscopie wordt gedaan, waar reeds lang in Japan met enorm succes wer deze in hare toepassing veel goedkooper ui dan de anthropometrie (meetsysteem). Den October 1908 werd daar de dactyloscopy rec gevoerd.

Men moet niet denken, zegt de Heer Engele men slechts hen dactyloscopeert, die onder v

ding van vergrijpen tegen de goede orde staan. Dat heeft er in dit geval niets mede te maken.

Voor alle menschen, oud of jong, kan door de dactyloscopy de zekerheid worden verkregen, dat zij de werkelijke A. zijn, waarvoor zij zich uitgeven.

Van een eens gedactyloscopeerd kind van bijv. 7 jaar blijft het werkelijke signalement bestaan tot in den dood, al wordt hij 100 jaar oud.

Wie overtuigd wil zijn van het groote nut der dactyloscopy volge eens eene lezing van den Heer Engelen, waarin zulks zeer duidelijk en begrijpelijk wordt gemaakt.

Past men het eenvoudig signalement toe en men mocht nog twijfelen, dan verzoekt men den persoon in kwestie zijn vingerafdruk in natura te geven. Dan bereikt men absolute zekerheid aangaande gestolen werkelijke papieren of wel nagemaakte getuigenissen en aanbevelingen.

De Heer Engelen kan honderden voorbeelden aanhalen waarbij de dactyloscopy alleen de zekerheid heeft om te weten, of wij werkelijk met den persoon in kwestie te doen hebben.

Eigenlijk moest iedere gemeente in het bezit zijn van een dactyloscopisch bureau met registers, waar alle ingezetenen bij het bereiken van het zesde jaar gedwongen zijn, hunne vingerafdrukken te plaatsen met eene betaling voor de onkosten, zooals reeds te New York geschiedt, opdat wanneer iemand een ongeluk of anderszins overkomt, men direct in staat is, hem te identificeeren.

En wie uwer ontvangt, om actueel te zijn, niet liever een cheque met de uitsluitsel gevende vingerafdrukken, dan een bankbiljet, waarvan de leek alleen kan bepalen of het echt dan wel nagemaakt is?

F. VAN PESKI.

Van Week tot Week.

Dinsdag 23 Febr. tot Maandag 1 Maart.

De Vorstenlandsche Prinsen. Het hoofdbestuur van „Oost en West" bood Dinsdag 2 Maart in het Restaurant Royal aan het Lange Voorhout te Den Haag aan de hier te lande vertoevende Indische personen uit Soerakarta en Jogjakarta een maaltijd aan.

Automobieldiensten op Bali? Het hoofd van de Staatsspoor in de Buitengewesten, de heer J. M. Sloos, is naar Bali vertrokken tot het instellen van een onderzoek, of oprichting van landsautodiensten rendabel zou zijn. (A.) [1]

Opium a/b Tjibodas. De douane te Balik Papan achterhaalde aan boord van de Tjibodas van de Java-China-Japanlijn 1100 thail opium ter waarde van ƒ 33.000, die verborgen was in de kolenbunkers. (A.)

Voordracht over de Oostkust van Sumatra. Voor de afdeeling 's-Gravenhaagsche Tuinbouw-Vereeniging van de Kon. Ned. Mij. voor Tuinbouw en Plantkunde, zal de heer H. Gorter uit 's-Graveland Donderdag 4 Maart a.s. in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, een lezing (met lichtbeelden) houden over: Tabakscultuur en Plantersleven ter Oostkust van Sumatra.

Opbrengst douane-rechten in 1925. De douane-opbrengst voor geheel Indië over 1925 bedraagt ƒ 115.488.057 tegen in 1924 ƒ 91.212.691. De raming was ƒ 90.875.000 (A.)

Resident Tideman. Menado 25 Febr. Resident Tideman, die van hier naar Palembang is vertrokken, is onder gezang feestelijk uitgeleide gedaan door de bevolking, die hem geschenken aanbood. (A.)

De nieuwe Sultan van Boelongan. Medan 25 Febr. De nieuwe Sultan van Boelongan (Oost-Borneo), die in Langkat (Deli) vertoefde, voor het opdoen van ondervinding in bestuurszaken, is naar zijn land vertrokken. (A.)

Univers.-examen. Leiden. Cand.-examen Indologie de hh. J. R. A. Lange, G. R. Seimstra. Doctoraal Ind. recht Mr. G. M. Dijkee.

Voordracht over financieele politiek. Mr. J. Gerritzen, oud-lid van de Tweede Kamer, zal Dinsdag 2 Maart a.s. in het klein auditorium van de Leidsche universiteit zijn Indische lezingen voortzetten met een rede over: de financieele politiek der Indische regeering.

Resident van Menado. De heer H. J. Schmidt, ass.-resident ter Palembangsche Benedenlanden, is benoemd tot resident van Menado (A.)

Bedankt voor benoeming. Mr. Raden Koesoemah Atmadja, waarnemend voorzitter van den Landraad te Indramajoe, bedankt voor de benoeming van Gedeputeerde der Provincie West-Java, mede wegens de houding van den Provincialen Raad, waarin de politiek den boventoon voert. (A.)

Een vierde gift van het Smeroefonds. Aan het bestuur van den Kon. Nat. Bond voor Reddingwezen en Eerste Hulp bij Ongelukken het Oranjekruis werd door het Smeroefonds een vierde gift van ƒ 40.000 overgemaakt ten behoeve van de slachtoffers van den watersnood.

A. M. van IJzeren †. Hier te lande is telegrafisch bericht ontvangen van het overlijden te Batang Taro, in Tapanoeli, Westkust van Sumatra, van den heer A. M. van IJzeren, hoofdadministrateur der Rotterdam-Tapanoeli-Cultuur-Mij.

Ziekenhuis te Medan. De Gemeenteraad besloot tot de oprichting van een gemeenteziekenhuis met behulp van een Gouvernementssubsidie van ƒ 200.000. (A.)

Cultures ter Oostkust van Sumatra. Het Gewestelijk Bureau te Medan is thans overstelpt door aanvragen om landbouw-concessies in erfpacht, wegens groote belangstelling in de uitbreiding der cultures. Letterlijk elk geschikt stuk grond wordt aangevraagd. (A.)

De Economische Barometer. Blijkens het verslag van het Centraal Kantoor voor de Statistiek over Januari kan, aangezien in de komende maanden de voor oogsten in aanmerking komende maïsaanplant belangrijk grooter zal worden, het gevaar voor een voedselcatastrophe als geweken worden beschouwd. Zuinigheid met de voedselvoorraden en de afkomende maïsoogsten blijft echter meer dan andere jaren noodzakelijk. (A.)

Slachtoffers van de mode. Duizenden paradijsvogels zijn te Merauke opgestapeld. Zij zijn onverkoopbaar tijdens de heerschende mode, hetgeen een ramp is, daar dit verreweg de voornaamste export vormde voor Zuid-Nieuw-Guinea. (A.)

Schending van auteursrecht. De heer Andersen, hoofdredacteur van de Indische Telegraaf, en mr. Thomas, hoofdredacteur van De Preanger Post, zijn veroordeeld resp. tot 200 gulden boete subsidiair een maand hechtenis en ƒ 100 boete of 15 dagen, wegens voortgezet inbreuk maken op het auteursrecht van De Preangerbode door het zonder bron overnemen van de Aneta-telegrammen. (A.)

Van het herlevende volk. Pastoor Vertenten, wees er vóór zijn vertrek naar Europa, in een lezing over Nieuw-Guinea op, dat de Kaja-Kaja's herleven. De geboorten overtreffen de sterfgevallen. (A.)
(Dit Aneta-telegram bevat oud nieuws; Pastoor Vertenten, de „vader der Kaja-Kaja", stichter der modelkampongs" op Zuid-N. G., schreef in de Java-Post van maanden geleden reeds over dit „herlevende stervend volk"; trouwens de heer Tillema eveneens, o.a. in het Kol. Weekbl.).

Aannemen van retourcommissie. De Java-Bode meldt, dat zes opzichters en architecten van B. O. W. op staanden voet zijn ontslagen wegens het aannemen van retourcommissie. (A.)

Javanen naar Deli. De regenten van Kedoe, Karanganjar, Keboemen en Poerworedjo gaan op verzoek van het Delisch Emigratiekantoor naar Deli tot het onderzoeken van de mogelijkheid van vestiging van Javaansche gezinnen. (A.)

De heer Van der Veen †. Bandoeng, 27 Febr. Overleden is de oud-administrateur der Pamanoekan- en Tjiasemlanden, de heer Van der Veen. (A.)

De pest in Midden-Java. In de week van 27 Dec. '25 tot 2 Jan. '26 zijn op Java 263 gevallen van pest gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Wonosobo

[1] A beteekent Aneta-telegram.

9, Temanggoeng 81, Magelang 24, Jogjakarta 4, Soerakarta 16, Bojolali 4, Klaten 42, Salatiga 1, Pekalongan 32, Tegal 5 en Poerbolinggo 45.

De ontwikkeling van het luchtverkeer. In een dezer dagen door den hr. A. Plesman (secretaris der Kon. Luchtvaart Mij.) gehouden voordracht over dit onderwerp, is ook Indië ter sprake gebracht; de hr. Pl. merkte daarbij op:

De voorbereidingen voor den luchtweg naar Indië, een der belangrijkste problemen voor onze toekomstige koloniale politiek, zijn nog niet ter hand genomen. Er bestaat zelfs nog geen enkel uitgewerkt plan. Daarentegen zijn de Engelschen en de Franschen met hun lijnen over Bagdad en Dakar reeds druk doende de noodige voorbereidingen te treffen. De tocht van Van der Hoop is louter aan het particulier initiatief van het Comité Vliegtocht Nederland—Indië te danken.

In het slot van zijn lezing heeft de heer Plesman uitvoerig betoogd het groote belang van Indië bij een uitgebreid luchtverkeer.

De heer Onnen maakte van de gelegenheid om vragen te stellen gebruik om te betoogen, dat het niet in het belang van Indië zou zijn de exploitatie van het luchtverkeer in de koloniën te stellen in handen van de K. L. M., althans van een maatschappij, die haar aandacht zou moeten verdeelen tusschen het moederland en Indië. Er is trouwens al een plan door een andere combinatie gevormd, vóór de oprichting van de K. L. M. reeds, welk plan berust in het regeeringsarchief in Den Haag.

De heer Plesman zette tegenover deze meening de zijne, dat het zeker niet de bedoeling van de K. L. M. zou zijn, haar slechtste materiaal en personeel naar Indië te sturen, dat een belangengemeenschap, waarbij Indië zou kunnen profiteeren van de ervaring hier opgedaan, verre verkieslijk is boven een afzonderlijke Indische onderneming, die van meet af aan zou moeten worden opgebouwd.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Nabetrachting over de Aardewerk-tentoonstelling te Rotterdam.

De *„Zuid-Hollandsche Vereeniging tot Bevordering van Kunstnijverheid en Volkskunst"* heeft in samenwerking met den *„Rotterdamschen Kring"* van 17 Februari tot 3 dezer in het gebouw Eendrachtsweg 12 te Rotterdam, een kleine, maar keurige tentoonstelling gehouden van Fransch, Zweedsch, Deensch, Finsch en Nederlandsch aardewerk, beoogende een vergelijkend overzicht te geven van eenig, naar haar aard, verwant buitenlandsch en Nederlandsch ceramiek. Het eerste bestond grootendeels uit op de Parijsche Kunstnijverheidstentoonstelling van 1925 voor het Gemeentelijk Museum te 's-Gravenhage door den directeur, Dr. H. G. van Gelder, aangekochte voorwerpen, terwijl het laatste belangrijke, nog niet zeer bekende produkten van de *„Porcelyne Fles"* te Delft bevatte, ontworpen door verschillende kunstenaars, naast inzendingen van den Amsterdamschen pottenbakker, *Bert Nienhuis*, van *Lanooy, Brouwer* en *Van der Hoef* en vele andere bekende ceramisten, aangevuld door enkele zeldzame stukken uit het *Museum Boymans* te Rotterdam en uit particuliere verzamelingen.

Op Zaterdag 20 Februari j.l. werd er in hetzelfde gebouw voor genoodigden van beide bovengenoemde vereenigingen een *Causerie* gehouden over: *Aardewerk*, door den heer *Bert Nienhuis*, leeraar aan het *Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs* der Gemeente Amsterdam, die bekend staat als één der knapste Nederlandsche pottenbakkers, wiens groote, technische bekwaamheden slechts door zijn artistieke gaven worden overtroffen. Hij vertelde dan ook, met mooie lantaarnplaatjes toegelicht, zeer veel wetenswaardigs omtrent zijn vak, dat hij met zoo groote liefde beoefent. In Amsterdam had hij, eenige dagen te voren, een dergelijke lezing gehouden voor de Vereeniging *„Kunst aan het Volk"*, in verband met een tentoonstelling in het *Stedelijk Museum* aldaar. Daar veel van wat hij zeide ook van belang kan zijn voor de Indonesische pottenbakkerskunst, welke sinds enkele jaren ook beïnvloed wordt door het onderwijs, van regeeringswege in het ceramisch laboratorium te Bandoeng gegeven, waardoor groote, nieuwe mogelijkheden geopend worden — willen wij hier eenige zijner rake opmerkingen weergeven, aan de hand van het verslag daarvan in de *N. Rott. Crt.*:

„Spr. begon met in het licht te stellen, welk b
langrijk aandeel de ceramiekindustrie in culture
opzicht voor de maatschappij heeft. Zij heeft
enorme bouwsels onzer groote steden mogelijk g
maakt door haar ongeëvenaarde organisatie,
in staat stelde millioenen baksteenen te produce
ren. Doch zij heeft ook voorzien in de omvangrij
hygiënische eischen, noodig bij het samenwon
van zooveel duizenden menschen. In haar onve
biddelijken strijd om de productie hoog op te vo
ren, schiep zij, naast de veelsoortige technisc
ceramiek, een eindeloozen stroom van gebruik
ceramiek. Het zuivere, hygiënische porselein
steengoed, eens een kostbaar product, werd da
door ook bereikbaar voor den armsten mens
Begrijpelijk is, dat men bij een dergelijke gew
dige arbeidspraestatie de schoonheid soms in h
gedrang kwam en op den achtergrond werd g
schoven, want schoonheid heeft een ander
groeibodem noodig, dan den vinnigen strijd d
industrie.

Na eenige beschouwingen over de begripp
industrie en kunst, wees hij op de schoonheid
voortbrengselen van oude Koreaansche, Chine
sche, Grieksche, oud-Perzische, Moorsche, Del
sche aardewerkkunst, die toch eigenlijk te b
schouwen zijn als producten van industrie.

Dan betoogde de spreker de noodzakelijkhe
voor den pottenbakker, niet alleen de techniek v
zijn vak, maar ook de grondstoffen te kenne
waarmee hij werkt. Wie een schetsje naar de f
briek brengt, heeft niet het recht te beweren, d
hij pottenbakker is. Aan de hand van een aan
lantaarnplaatjes liet de heer Nienhuis de inric
ting van een moderne aardewerkfabriek zien m
haar velerlei afdeelingen, haar verschillende so
ten van ovens, haar gespecialiseerde werkwijze.

Dat ook deze moderne industrie het tot e
zekere mate van schoonheid brengen kan, bewijz
de producten der goed geleide en goed ingeric
fabrieken.

Als voortbrengselen van een vernieuwde Ned
landsche aardewerk-industrie vertoonde de he
Nienhuis vervolgens eenige vazen en potten v
Van der Hoef, in den eersten tijd van *„Ams*
hoek" gebakken, incrusteerwerk, waarbij de o
werper zich voor het decor had geïnspireerd
Egyptische motieven. Ter tegenstelling werd ee
Japansche schaal op het doek gebracht, die dro
meriger aandeed dan het nuchter Westersche we
en plaatste de heer Nienhuis arbeid uit zijn eig
jongen tijd, toen hij nog aan de *„Distel"* verb
den was, naast het vloeiende, rapide geschild
de van een Perzische kom; het verstandelijke,
dachte, architectonische tegenover het zuiver
inspireerde.

Na iets van den arbeid van *Senf* en *le Comte*,
wier werk spreker eenige opmerkingen over
penseeltechniek plaatste, te hebben laten zi
wees hij er op, dat de aardewerkindustrie me
versierd heeft smakeloos en bombastisch, met
raffineerd effectbejag.

Is het dan niet begrijpelijk, dat de artist a
versiering er aan gegeven heeft, zich speciaal
vormgeving en materiaal-kleuring is gaan t
leggen? Al is het natuurlijk niet altijd verwer
lijk, dat het penseel gebezigd wordt.

Toegelicht door lantaarnplaatjes heeft de he
Nienhuis dan nog het handwerk van den mod
nen pottenbakker geschetst, die op de schijf z
vaas, zijn pot draait, zelf meeleeft in het gev
soms zelfs de schijf versmaadt, opdat elke toets
de onmiddellijk aansprekende, soepele materie
uiting komt."

Op deze laatste wijze werkte en werkt immers
veelal de Indonesische pottenbak*ster*, want meest z
't de vrouwen en meisjes, die daar ginds zich met n
minder liefde, zij 't wellicht met gebrekkiger technisc
kennis, aan het gebruiksaardewerk wijden.

Jammer, dat op deze tentoonstelling de ceram
uit den Ned.-Indischen Archipel buitengesloten w
en de spreker er ook met geen enkel woord over rep

Het is nog véél te weinig bekend welk een prac
tig, zij 't dan ook primitief, artistiek aardewerk er d
de fijnzinnige inboorlingen van den Archipel gema
wordt, niet alleen op Java, waar dat van Plèrèd
Trenggàlek afkomstig een zekere vermaardheid gen
terwijl het metaalachtig zwarte van Solo uitmunt d
gevoelig fraaie vormen, maar vooral ook in de buit
gewesten, o.a. door de Boegineezen en Makassaren

Prof. A. W. Nieuwenhuis schrijft in een supplem

van het 21ste deel van het *„Internationales Archiv für Ethnographie"*, getiteld *„Die Veranlagung der Malaïischen Völker des Ost-Indischen Archipels"* o.m.:

„Wenn sich auch die Töpferarbeit im Archipel niemals bis zur Produktion glasierten[1]*) Steinguts aufgeschwungen hat, so haben sich die malaïischen Völker dort doch darauf gelegt, diese zerbrechlichen Artikel für den täglichen Gebrauch schön zu verzieren; meist bringen sie zu diesem Zwecke Relieffiguren auf der Oberfläche an. Sie gebrauchen hierzu ein angespitsztes Stöckchen, mit dem sie die Verzierungen aus freier Hand in die noch weiche Oberfläche des noch ungebackenen Tongefässes kratzen. Derartige Relieffiguren werden bisweilen (auf den Key-Inseln) mit Farbstoffen eingerieben. Ausser in der Form gewöhnlicher Töpfe stellt man sie auch wohl in den von Menschen, Tieren u.s.w. her, jedoch stets dabei den Charakter eines Gebrauchsgegenstandes wahrend.*[2]*)*

„In bezug auf die Verzierung muss bemerkt werden, das auf diesen Gefässen der Pflanzenwelt entlehnte Motive in den Vordergrund treten; eine Auesserung dessen, dass sich, wie auf so vielen anderen Kulturgebieten der Makassaren und Buginesen, auch hier der Einfluss der Hindu stark geltend gemacht hat. Durch die Schönheit der Stilisierung und die überraschende Ineinanderfügung der Blumenmotive mit eigenartigen linienförmigen Figuren, geraten diese Ornamente einigermassen in Widerspruch mit dem einfachen, so äussert zerbrechligen Steingut, auf dem sie angebracht sind. Jedenfalls deutet diese Töpferarbeit sowohl auf ein grosses Talent der Töpfer, als auch auf einen verfeinerten Geschmack für das Schöne beim kaufenden Publikum.

„In verband mit diesen Umständen lässt die Ausführung nicht viel zu wünschen übrig, wie in den Urteilen, so auch in der lang nicht einfachen Verteilung auf der konvexen Oberfläche und der merkwürdigen Verforming derselben zugunsten der Verzierung. So legt auch diese Töpferarbeit des Indischen Archipels ein beredtes Zeugnis ab von der guten geistigen Anlage dieser Malaien."

In het artikel *„Potten en Pottenbakkerij"* van Joh. P. S(nelleman), oud-Dir. van het Land- en Volkenkundig Museum te Rotterdam, in de *Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië*, tweede druk, derde deel, 1919, blz. 488 en vlg., komt op blz. 493 het volgende voor over de pottenbakkerij in Zuid-Celebes:

„Te Matana, ten N.-O. van de Golf van Boné, wonen knappe pottenbakkers, en wat zij maken, zonder wiel, is goed van vorm en aardig van kleur; zij gebruiken een paddestoelvormigen steen aan den binnen- en een geribden, houten klopper aan den buitenkant. De potten van Matana herinneren aan de vondsen uit het Europeesche bronstijdperk; en ook te Beka, dicht bij de Paloe-baai, treft men prae-historische vormen aan. Vele van de ronde steenen, die men in het Europeesche neolithicum vindt, schrijven de Sarasins, en die men gewoonlijk voor steenen houdt om het graan fijn te maken of om spijs te doen gaar worden, kunnen wel van het pottenbakkersbedrijf afkomstig zijn.

Het landschap Gowa heeft pottenbakkerijen in Djipang, van waar gewone potten, kleine eenvoudige gendis en vuurtesten (dapoer) naar Makasser, Djongaja en elders worden vervoerd."

Ook de Bataksche en Menangkabausche vrouwen weten mooi aardewerk te vervaardigen. Op Bali valt menig stuk artistiek ceramiek te bewonderen, zelfs architectonisch tot versiering van huizen en tempels aangebracht.

Naar wij vernemen wordt voor 1927 te Rotterdam een uitgebreide aardewerk-tentoonstelling in het Academie-gebouw beraamd. Moge dan aan Ned.-Indië een eereplaats worden ingeruimd!

1) Dit werd in 1913 geschreven. Thans wordt mede de glaseerkunst in het laboratorium te Bandoeng onderwezen.
2) Zoo o.a. de gendi's (koelkannen) in vogelvorm op Lombok.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De zoneclips.

De totale zonsverduistering op 14 Januari is te *Moeara Enim* schitterend waargenomen kunnen worden. Toen tegen half twee de maan zich tusschen de zon en de aarde begon te schuiven, was de lucht gedeeltelijk bewolkt. Duidelijk waren twee luchtstroomingen te zien, die de wolken in twee tegengestelde richtingen voortdreven. Nu eens verdween de zon geheel en al, dan weer straalde ze haar licht ongehinderd naar beneden, maar gedurende het grootste deel van de onvolledige verduistering vormden de wolken het temperingsscherm, waardoor men de verminderde zonneschijf met het bloote oog kon waarnemen. Tegen half drie was het daglicht merkbaar afgenomen. Overal zag men nu belangstellenden met of zonder „kijkglaasje" naar de zon turen. Om kwart voor drie was nog maar een zeer smal sikkeltje van de zon te zien. Het weer was beter geworden en de bewolking verminderd, maar toch verkeerde iedere toeschouwer in angstige spanning of de totale verduistering wel goed waarneembaar zou zijn, want nog voortdurend dreven kleine wolkjes voorbij het gouden sikkeltje. Eén minuut vóór de totaliteit was de hemel plotseling scherphelder en was er de zekerheid, dat we de verduistering duidelijk zouden kunnen zien. *2 u. 48! Weg is de zon! Wat een schouwspel!* Helder en duidelijk flikkeren een tweetal sterren aan het uitspansel dicht bij de verduisterde zonneschijf. Prachtig mooi straalt de corona haar witgeel licht rondom het donkere centrum naar alle kanten uit. Door een goede binocle kon men op een drietal plaatsen scherp de protuberansen zien vlammen met een heerlijk purperviolet licht (zie de foto in het *Bat. Nwbl.* van 22 Jan.). Een indruk voor het heele leven! Nauwelijks was de zon verduisterd, of een luid geschreeuw steeg op uit een nabij zijnde doesoen, terwijl tevens zoo hard mogelijk op de taboeh werd geslagen. De booze geest, die het zonnelicht had weggenomen, moest verjaagd worden! Alle verkeer op den anders zoo drukken weg was verdwenen. Een gedempt, paarsachtig licht deed de natuur er somber uitzien, terwijl de temperatuur merkbaar koeler was geworden. Na ruim drie minuten van totale verduistering brak plotseling het zonnelicht aan den anderen kant van het donkere cirkelvlak weer door. Weg was nu de belangstelling! Het gewone leven hernam zijn rechten en na een half uur was het verkeer weer in vollen gang, alsof een schouwspel, zooals een totale zonsverduistering, eigenlijk niet de moeite waard was om er lang bij stil te staan.

Behalve deze correspondentie geeft *De Locomotief* (19 en 20 Jan.) de resultaten van den arbeid der *expedities in Benkoelen en Palembang*, aan de hand van interviews met *ir. Knol, dr. Voûte* en *dr. Van der Bilt*. De *Hollanders bij Palembang* (in Talang Betoetoe) hadden zeer veel pech. Er hing een lage bewolking met het gevolg, dat in gedeelten van de stad de verduistering uitstekend kon worden waargenomen, terwijl men elders niets kon zien. Was de gezondheidstoestand van *de Holl.-Duitsche expeditie in Benkoelen* soms niet te best, de stemming was des te beter, vooral toen tegen het oogenblik van de eclips de hemel zoo goed als helder was. Deze expeditie heeft vijf Einstein-foto's genomen. De foto's waren ontwikkeld en als foto's goed, maar er was nog geen bericht ontvangen of er sterren op te zien waren. De Einstein-foto's van de *Swarthmore-expeditie in Benkoelen* waren mislukt, de corona-foto's echter gelukt (zie ook *Java-Bode*, 22 Jan.). *De volgende eclips* is in Mei 1929 en zal *in Atjeh compleet* zijn. Hoewel nog geen definitieve plannen bestaan, kan het als zeker worden aangenomen, dat ook dan verschillende expedities zich naar Sumatra zullen begeven. Of de Hollandsche expeditie in 1929 terug zou komen, kon *dr. Van der Bilt* niet zeggen. De kosten van het uitzenden van een aantal personen zijn niet zoo heel gering — zij waren ditmaal *f* 40.000.—, maar er zit in Holland nu eenmaal geld en onmogelijk was het terugkomen in 1929 daarom niet.

Het kina-monopolie van Indië. 's Lands caoutchoucbedrijf.

Volgens de „Morning Post" (Londen) stelden de gezondheidsdeskundigen van den Volkenbond te Genève vast dat, voordat de wereld met succes de malaria kan bestrijden, *het kinine-monopolie van Java*, dat Holland heeft, gebroken moet worden. Gezamenlijk dient getracht te worden de Nederlandsche Regeering over te halen om de handelingen van de kina-trust te regelen. Er worden thans door verscheidene regeeringshospitalen statistieken verzameld om te weten of het gebruik van *cinchonine* als een substituut voor kinine even effectief gemaakt kan worden als kinine voor de bestrijding van malaria. De cinchona, uit welks bast de cinchonine bereid wordt, kan ook elders dan in Oost-Indië aangeplant worden. (Soer. Hbl. 18 Jan.).

Het *Nieuws v. d. Dag* betoogt dat dit kinine-monopolie niet den invloed heeft, dien men zich daarvan voorstelt en dat de prijs zeker niet veel hooger is dan

door den kostprijs bepaald wordt. Het blad vraagt of *het malaria-vraagstuk* in eens zooveel urgenter is geworden, dat daarbij nu opeens het kinine-monopolie als een factor van het grootste belang bij betrokken moet worden. *Prof. Swellengrebel*, — die in het *„Ned. Tijdschrift v. Geneeskunde"* van 21 Nov. j.l. over het eerste malaria-congres te Rome schrijft, en die als Volkenbonds-expert hier toch als gezaghebbend mag worden beschouwd, — beweert van niet. De *Deli Crt.* (26 Jan.) meent dat al is men het nog niet eens over de plaats der kinine in de internationale bestrijding der malaria en al staat het werkelijk te bezien of een loonende prijs voor kinine belangrijk lager kan zijn, het toch zaak zal zijn om vooral het oog gericht te houden op den aanplant van meer kina voor de stijgende behoefte der wereld. De toeneming van het kinineverbruik wordt geschat op 5 tot 10 pCt. jaarlijks; de productie buiten Java was afnemend, die op Java bleef stationnair. In den laatsten tijd wordt door verschillende cultuur-maatschappijen in het Zuiden en in het Noorden van Sumatra ook kina aangeplant. Van het kweeken van een kunstmatig tekort, om daardoor den prijs te verhoogen, zal niemand iets willen weten. Maar dit mag niet leiden tot een kortzichtige politiek, waarin elke overeenkomst met producenten en fabrikanten uit den booze wordt geacht, omdat die al zeer gemakkelijk tot benadeeling van de cultuur en daarmee van de productie zou leiden. Indien de betrokkenen van zoo'n overeenkomst misbruik maken, is ingrijpen van de Regeering of toezicht van den Volkenbond veroorloofd en wenschelijk, maar eerder niet.

Het tantièmestelsel heeft bij *'s Lands caoutchoucbedrijf* in alle opzichten goed gewerkt. Het personeel werkt op die manier niet alleen uit gezond eigenbelang mee in den tegenwoordigen goeden rubbertijd, maar tevens is dat in de achter ons liggende crisisjaren het geval geweest. Daardoor kon in die jaren de kostprijs worden gedrukt, iets, waarvan men thans de goede vruchten plukt. Ook de vrijheid, die de administrateurs genieten, heeft veel bijgedragen tot een soepelen gang van zaken. De vermoedelijke uitkomsten over 1925 zijn: inkomsten *f* 7.900.000, uitgaven *f* 3 millioen, zoodat het *batig saldo* rond *f* 5 millioen bedraagt. Na aftrek van kapitaalsuitgave (nieuwe gebouwen, nieuwe aanplant), rente (6 pCt.) en tantièmes komt men op *f* 4 millioen (in 1924: *f* 2.093.366). Voor 1926 kan het batig saldo gesteld worden op ruim *f* 6 millioen. *(De Loc.* 21 Jan.)

De radio-omroep. Luchtvaart.

De vraag van den radiofonischen omroep is in Indië een belangrijke stap verder gekomen; de beginselen der Regeering wat betreft concessieverleening aan belanghebbenden, die thans met het hoofd van de P. T. T. onderhandelen, zijn bekend gemaakt. Aan de amateur-ontvangers wordt aangezegd hun toestellen te doen registreeren. Een gering bedrag aan vast recht zal verschuldigd zijn. Het ligt niet op den weg der Regeering zelf den radiofonischen omroep ter hand te nemen, doch de Regeering wenscht zich het recht daartoe voor te behouden. De Regeering is echter bereid aan een of meer gegadigden vergunning te verleenen voor den aanleg en het gebruik van een radiofonisch omroepstation, mits de geheele archipel daardoor wordt bestreken. Vergunning voor de oprichting van ontvanginstallaties zou alleen onder bepaalde voorwaarden worden verleend, teneinde het omroepbedrijf financieel mogelijk te maken. Het is niet mogelijk aan den vergunninghouder het uitsluitend recht van verkoop der toestellen te verleenen, omdat de Regeering niet in staat is waarborgen te verschaffen voor de handhaving van een zoodanig monopolie. De houder van de omroepvergunning is den lande een nader te bepalen vergoeding schuldig voor te derven inkomsten. *(Bat. Nwsbl.* 21 Jan. en *De Loc.* 23 Jan.)

De commissie voor den *luchtverkeersdienst* heeft — naar *De Loc.* dd. 22 Jan. verneemt — op 13 Jan. een schrijven gericht tot de Indische Regeering, dat doorgezonden werd aan den Min. v. Koloniën. Hierdoor beschikt de Regeering dus ook in Indië over het advies: *dat de tijd voor de civiele luchtvaart aangebroken is.* De beslissing der Regeering zal binnenkort genomen worden. De commissie houdt in haar schrijven dan ook rekening met het feit van die aanstaande beslissing der Regeering over de instelling van het burgerlijk luchtverkeer in Ned.-Indië. En zij wijst nog op een zeer belangrijke andere omstandigheid. De Britsche verbinding Egypte—Voor-Indië zal in 1926 gereed zijn. Die luchtverbinding wordt doorgetrokken naar *Calcutta, Rangoon* en *Singapore*. De volgende schakel zal zijn *Singapore—Port Darwin*. Die schakel in het lu[...] verkeer tusschen drie werelddeelen loopt dus [...] Ned.-Indië. Volkomen terecht adviseert de comm[...] de Regeering, dat men met het ontwerp van [...] Britsche wereldlijn ernstig rekening moet houden[...] Ned.-Indië niet tijdig gereed met eigen luchtlij[...] welke als onderdeel dezer verbinding kunnen die[...] dan wordt zij óf buiten Ned.-Indië om gelegd, ó[...] komt in Ned.-Indië een Britsche lijn! De Ned.-Ind. [...] geering heeft thans een besluit genomen over land[...] terreinen buiten Java. Dit gereedmaken van g[...] terreinen is inderdaad een eerste stap. Goede [...] velden zijn allereerst noodig. Dat men daarbij reke[...] houdt met de Britsche plannen en met Indië's toek[...] stige positie in het internationaal luchtverkeer is [...] heugend. Moge dit de inleiding zijn voor een be[...] sing van wijder strekking — het verleenen van s[...] en medewerking voor de instelling van een luch[...] op Java.

Triomf der irrigatiewerken. Pandhuiswinst.

In verband met de onheilspellende berichten [...] Midden- en Oost-Java, betreffende een noodtoes[...] wegens de *overmatig groote droogte*, kan de *Java-*[...] (20 Jan.) mededeelen, dat in West-Java daarvoor [...] gevreesd behoeft te worden. Het intergewestelijk [...] keer zorgt voor de voorziening in de behoefte van [...] geteisterde streken door de nabije landen, waa[...] padioogst tamelijk geslaagd is. Nu de groote, tient[...] van millioenen kostende *Tjioedjoeng-werken* in de [...] Noord-Bantam het zoo noodige water ook in de [...] terarme streken leiden, krijgen wij te zien, dat [...] bij een zoo lang durende droogte-periode, *de padi-*[...] *bevredigend kan worden genoemd* en de afschri[...] van het vorig jaar zeer verre beneden de vorige c[...] blijft. Moge dit voorbeeld, onder den verschen in[...] van 't geen thans in Oost-Java te geschieden staa[...] Regeering er toe brengen om voort te gaan op [...] reeds ingeslagen weg om nieuwe irrigatiewerk[...] ondernemen. De daarvoor op de begrooting uit te [...] ken bedragen, zullen ten volle hun rente opbre[...]

De *Java-Bode* (20 Jan.) wees kortgeleden op [...] voortreffelijke werk van den *Pandhuisdienst*, d[...] alle bescheidenheid door dien dienst geleverd is [...] het belang van de bevolking. *„Malaram"* neem[...] thema thans over en vestigt terecht de aandacht o[...] prestaties van het personeel. *f* 13 millioen wins[...] 1925. Een getal om van te duizelen. En het ka[...] reeds worden voorspeld dat de winst in 1926 min[...] even groot zal zijn. Dat deze enorme baten te da[...] zijn aan het harde zwoegen van het gansche p[...] neel behoeft zeker geen nader betoog. Het *„Soer.* [...] wijst op de geweldige toeneming van pandhuis-[...] op sommige plaatsen op Java, o.a. in het Lamo[...] sche, waar *de dreigende voedselschaarschte* een [...] noodtoestand geschapen heeft. De Pandhuisdien[...] zoo besluit de *J. B.* — gaat haar *25-jarig jubileum* [...] in een tijdperk dat méér dan ooit bewijst hoe [...] treffelijk werk hij bewijst. Het zal een rustig jub[...] zijn. Onder de gegeven omstandigheden zou een [...] uitdeeling aan het personeel min of meer pijnlijk [...] voor het gevoelen van hen, die daaraan de ged[...] verbonden aan het leed, dat momenteel geleden [...] en waaruit de dienst stellig hooge baten trekke[...] ondanks de personeels-uitbreiding, die autom[...] annex zal zijn aan de grootere eischen, die g[...] worden door den noodtoestand.

Het *Bat. Nwsbl.* (20 Jan.) bevat een betoog [...] *B. v. B.* over *Woeker en Crediet.* Om de credietver[...] king *(pandhuisdienst en credietwezen)* ten be[...] der Inl. maatschappij zoo groot mogelijk econo[...] nut te doen afwerpen, zal het noodig zijn alle [...] lingen, die er zich mede bezig houden, onder [...] centrale leiding te brengen. Wie zal de kat de bel [...] binden? — vraagt schr. —. Onder de ambtenaren [...] beide diensten vindt de idee zeer grooten aanha[...]

Indië: vreemd land. Indië: Nederland.

Het lijkt *De Sumatra Post* noodzakelijk, dat tuss[...] de Indische en Nederlandsche Regeering overleg [...] gepleegd, ten einde door een commissie te doen [...] gaan ten aanzien van welke punten onzekerhei[...] staat van het recht van Nederlanderschap en h[...] *rechtszekerheid van Hollanders, die in Indië verb*[...] daar trouwen, acten doen registreeren, overee[...] sten officieel laten vastleggen enz., *kan worden ge*[...]*borgd.* Op het oogenblik is het een zeer verward[...] stand.

De Sumatra Post van 26 Jan. noemt *de overeen*[...] *tusschen de Hollandsche en Indische belastingad*[...]

...aties onbillijk. Deze laatste treedt als een soort van „man met de roode pet" op voor de Nederl. administratie, en zelfs wanneer de aanslag van de Nederlandsche belasting opvallend onbillijk is, ja, zelfs geheel ...utief, en men kan dit met de stukken in de hand aantoonen, blijft de Indische belastingadministratie onbewogen en zegt: „we kunnen er hier in Indië niets an doen. U betaalt maar, u stuurt een doleantie naar Holland en u wacht maar af. Indien u niet betaalt, dan sturen we u den deurwaarder." De *S. P.* betwijfelt zelfs ... rechtmatigheid.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

De Ned.-Ind. oliën en vetten als handelsproduct.

In de „Perniagaän" van 29 Augustus 1925, wordt door een medewerker van dat nieuwsblad, aan de hand van een Nederlandsch verslag, gewezen op het feit, dat, volgens berekening, door één Nederlander jaarlijks gemiddeld 24 kilogram vet wordt gebruikt, zoomede dat voor Europa jaarlijks 10.000 millioen kilogram van dat artikel noodig is.

Aangezien Europa die belangrijke hoeveelheid niet kan voortbrengen, is het, noodgedwongen, op den invoer van andere landen aangewezen en wel meer in het bijzonder op de tropische streken, waaronder Ned.-Indië wel een van de voornaamste plaatsen inneemt.

De klapperolie treedt daarbij op den voorgrond, waarvan de uitvoer in het jaar 1914 eene waarde vertegenwoordigde van *f* 62.500.000.—.

Als uitvoerartikel komt het na de suiker en de tabak op de uitvoer... en voor.

De klappercultuur met de daaraan verbonden behandeling der vruchten, nam vanaf het jaar 1850, tijdens het bestuur van den Gouverneur-Generaal Rochussen, een grooten omvang aan, uit welken tijd, in de Inlandsche samenleving, nog in sommige streken het gebruik is overgebleven, dat een jong echtpaar, bij de sluiting van een huwelijk door den geestelijke, een klappernoot moet medebrengen.

Na de voltrekking van het huwelijk werd de klappernoot geplant en was zij het eigendom van het echtpaar, en aangezien het aantal gesloten huwelijken jaarlijks in de duizenden beliep, had eene groote vermeerdering van het aantal klapperboomen daarvan het gevolg kunnen zijn.

Doch, in de praktijk was de gang van zaken wel ...s anders en kwam de klappervrucht òf in het huis van den geestelijke terecht òfwel men liet de noot uit onverschilligheid maar op den grond liggen.

Het aantal aanwezige Klapperboomen op Java en Madura wordt geschat op ongeveer 64 millioen, waarvan 600.000 op ondernemingen.

Op de buitenbezittingen rekent men 4.4 millioen, waarvan 1.800.000 op ondernemingen.

Het aantal boomen, dat geen vruchten draagt, wordt respectievelijk geschat op 26½ en 21 millioen.

De uitvoer van copra op eenigszins groote schaal begonnen door een Europeesch handelaar te Gorontalo (Noord-Celebes) in het jaar 1873 en nam sedert het jaar 1888 een grooten omvang aan.

Oorspronkelijk had het Javaansche product een goeden naam op de markt, doch, tengevolge van een onverschillige en minder zorgvuldige behandeling, werd de hoedanigheid zóódanig minderwaardig, dat Duitschland van den inkoop afzag.

Bovendien leverden Ceylon en de Philippijnen, tengevolge van betere bereiding, een product op dat meer voldeed aan de eischen, die daaraan werden gesteld.

Op Java heeft men reeds begrepen, dat, om te kunnen mededingen, de bevolking moet worden gewezen op het groote materieele voordeel dat voor haar in de klappercultuur en in den coprahandel is gelegen en heeft men in verband daarmede te Taringen en te ...es (Bantam-West-Java) 2 vereenigingen opgericht, die ten doel hebben den coprahandel te bevorderen.

De eerste moderne klapperoliefabriek, begon nu een ...l paren geleden, te Pontianak (Westerafdeeling van Borneo) te werken, terwijl de fabriekmatige coprabereiding op Java eerst in het jaar 1912 een aanzienlijken omvang aannam.

Tengevolge van die kunstmatige oliebereiding is de copraproductie van de thans nog op Java werkende coprafabrieken echter zóódanig achteruitgegaan dat de uitvoer van dat artikel, die in het jaar 1908, 108.000 ton bedroeg, tot 4000 ton in het jaar 1918 is gedaald.

De uitvoer van copra van de buitenbezittingen daalde van 172000 ton in het jaar 1911 tot 67000 ton in 1918.

De copra werd hoofdzakelijk te Singapore op de markt gebracht, doch daarin kwam sedert het jaar 1915 zóódanige verandering, dat men het artikel direct naar Europa en in het jaar 1917 direct naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika verscheepte.

De klapperolieproductie daarentegen steeg sedert het jaar 1912 van 105.000 liter tot 27.727.000 liter.

Van 1 ton copra kan 635 liter onzuivere en 590 zuivere olie worden bereid.

De onzuivere olie dient hoofdzakelijk voor de bereiding van zeep.

In kwaliteit volgt de olie, die uit de katjang (peulgewas) wordt verkregen, op de klapperolie.

De aanplant, waarvoor de gronden op Java en Madura zeer geschikt zijn, slaagt evenwel in Oost-Java het best.

Vóór het jaar 1908 hadden vele inlanders kleine fabrieken voor de bereiding van katjangolie, doch, sedert ook dit artikel naar Europa wordt verscheept, is dat aantal fabrieken geleidelijk verminderd.

De olie uit de pitten van de vruchten van den kapokboom verkregen, blijft nog een speciaal Ned.-Indisch product.

De gronden, vooral die op Java, blijken daarvoor bijzonder geschikt te zijn.

Op de Pamanoekan- en Tjiasemlanden breidt de kapokcultuur zich zeer uit en verstrekt men daarvoor kosteloos raad aan de bevolking.

Voor de opbrengst daarvan, die door het beheer der landen wordt opgekocht, wordt een behoorlijke prijs betaald.

Behalve de genoemde olieleverende plantensoorten, wordt ook nog olie verkregen uit de djarak, widjen, kajoepoeti en andere aanplantingen, doch dat artikel is voor de wereldmarkt van minder belang.

Wanneer men in aanmerking neemt dat olie en vetten voor de bereiding van levensmiddelen, zepen, enz. meer en meer noodzakelijk zijn voor de zich ontwikkelende menschelijke samenleving, dan mag men wel als vaststaand aannemen, dat de verwerking dier grondstoffen eene groote toekomst tegemoet gaat.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Een en ander over den christelijken godsdienst in Ned.-Indië.

III.

Die verdraagzaamheid bestaat evenwel niet overal. Integendeel, op andere plaatsen kan men dikwijls een hartstochtelijk fanatisme waarnemen, zoodra het blijkt dat de Christen-Chineezen zich laten voorstaan op hunnen godsdienst en dezen reiner achten dan den Chineeschen godsdienst.

Bij vele niet-Christen-Chineezen wordt dientengevolge antipathie opgewekt tegen de Christen groep, die toeneemt, wanneer door haar wordt gezegd dat de niet-Christen na zijn dood wordt gestraft en in de hel terecht komt.

De schrijver beschouwt zulk eene bewering als een schrikaanjagend praatje, niet alleen omdat de Christen Chinees evenmin als de niet-Christen veel afweet van hetgeen na den dood met de menschenziel gebeuren zal, doch ook omdat de Christelijke leer het Opperwezen als een rechtvaardig God voorstelt.

Het is, zijns inziens, niet aan te nemen dat voor den Christen-Chinees, die geen haar van den niet-Christen-Chinees verschilt, het verblijf in den Hemel zou zijn weggelegd, alleen omdat men verschilt in godsdienstige opvattingen.

Te Soekaboemi bestaat eene eenigszins sterke Christenvereeniging, die de beschikking heeft over eene onderneming, waarop alleen Christelijke werkkrachten worden aangenomen.

Voor de werkzoekenden onder de bevolking uit den omtrek is dit laatste eene aanleiding om tot het Christendom over te gaan.

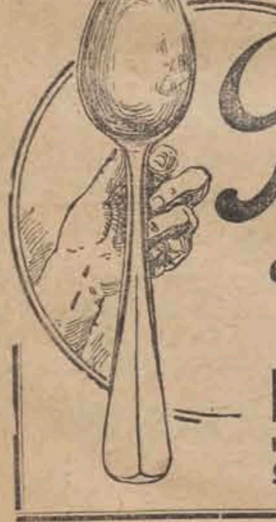
Zij gaan dan elken Zondag ter kerke, doch of zij van de daarin gepredikte leerstellingen veel begrijpen is twijfelachtig.

De Inlandsche godsdienstleeraren van de onderneming, die afhankelijk zijn van de predikanten, spreken in de samenkomsten volgens de van dezen ontvangen instructies en geven ook wel eens uiting aan hunne meening, dat zij niet altijd met de Christelijke geloofsleer accoord gaan.

In tegenwoordigheid dier predikanten blijven zij evenwel altijd even vroom.

Niettegenstaande den ijver, welke de predikanten

ontplooien in het belang van de verspreiding der Christelijke geloofsleer, zoo zijn de uitkomsten dier bemoeiingen toch niet evenredig aan de moeite, welke men zich geeft en wel hoofdzakelijk omdat tweedracht ontstaat tusschen Christenen en niet-Christenen.

Voor den fanatieken propagandist Tan Tek Lim was dit niet alleen de reden dat hij zijne taak neerlegde, doch ook omdat hij door ervaring de overtuiging had gekregen, dat zijn geld en zijn ijver niet tot goede resultaten leidden.

Ook was het hem opgevallen dat de godsdienstleiders in hunne voordrachten zoo weinig beteekenis hechten aan het bezit van geld, doch zelf in fraai ingerichte huizen te Bandoeng wonen.

De schrijver heeft bovenvermelde voorstelling van zaken ook al gegeven met de bedoeling om Inlanders en Chineezen, die hun eigen godsdienst wenschen hoog te houden, te laten zien en zelf te beoordeelen, welke regelingen der Christelijke vereenigingen in aanmerking kunnen komen voor navolging.

Ook kunnen de Chineezen in het bijzonder daaruit leeren op welke wijze de Christelijke vereenigingen de belangstelling der leden van hun volksgroep voor den Christelijken godsdienst weten op te wekken.

De bestaande Chineesche vereeniging „Keng Khauw Hwee" kan het peil, waarop zij staat, verhoogen door de oprichting van scholen, ziekenhuizen, kindergestichten, zooals te Soekaboemi en te Magelang bestaan en door denzelfden ijver te doen blijken als die van de propagandisten voor het Christelijk Evangelie, die nooit moede zijn zich daarvoor in te spannen.

Tijdens de Oost-Indische Compagnie was het Protestantisme de godsdienst van den Staat en men kan dientengevolge thans nog vele overblijfselen waarnemen van het werk der Christenen uit dien tijd, evengoed als van de Hindoes, die vóór den tijd, dat de Nederlanders in Ned.-Indië kwamen, de resultaten van hun arbeid hebben achtergelaten.

De Compagniesdienaren, die naar de hoogste functies streefden, moesten het Protestantsch geloof hebben aanvaard.

De destijds te Batavia opgerichte kerk, thans nog bekend als de Portugeesche kerk, bestaat nog en wordt ook nog gebruikt.

Eenmaal 's jaars heeft daarin eene samenkomst plaats, waarbij ook wel toonaangevende personen tegenwoordig zijn.

Men kan in het gebouw een aantal antiquiteiten aantreffen, waaronder een piano, die wordt bespeeld.

Het gehoor zit op de in rijen geplaatste stoelen, waarop iedereen kan plaats nemen, evenals in de Willemskerk, te Weltevreden.

(Wordt vervolgd.)

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Een leverancier van Orang Pendek's!

De Java-Post, welk weekblad de mededeelingen omtrent het al- of niet bestaan der orang pendek steeds belachelijk heeft gevonden en dat duchtig spotte met de daarnaar ingestelde onderzoekingen, bevat thans (d.w.z. in het Nr. van 15 Jan. j.l.) het navolgende koren-op-zijn-molen-bericht:

„Men kent de groote verwachtingen omtrent den zgn. „orang pendek". Als men hem maar eens kon te pakken krijgen! Een uitkomst voor de wetenschap! Allerlei dwaze beweringen gingen rond. O.a. in 't laatste telegram, dat de beet van dien orang pendek „noch van een mensch, noch van een dier was". En dat alles scheen men heel onnoozel maar te slikken...

Edoch, aan allen humbug komt meestal een einde. Ook aan dezen. 't Nieuws ontving dezer dagen een schrijven van den heer Vloeibergh, jager in de Palembangsche bovenlanden, waarin deze aanbiedt „orang pendeks" te leveren. Bijna nooit gezien door Europeanen zelfs nimmer of nooit, luidde het vroeger. En nu bericht deze jager, dat hij ze verscheiden malen zelfs op vrij korten afstand heeft gezien, maar zich niet de moeite getroostte er een neer te leggen, daar hij kostbaarder buit als badaks (neushoorns) en olifanten verkoos.

En daarvoor hebben nu B.B.-ers en militairen dagen lang zich in den rimboe afgesloofd! Op praatjes van eenvoudige inlanders! Ja, als men maar zonder meer al te goedgeloovig gaat aannemen wat dessa-menschen gelieven te verhalen, dan kan men nog mallere gevallen beleven. Wetenschap is heel mooi, maar numero één is en blijft toch: gebruik eerst je gezond verstand."

De staatkundige ontwikkeling van Indië.

In de „Maatschappij" vervolgt mr. dr. H. H. A. v. Gybland Oosterhoff zijn beschouwing over de sta[atkundige] kundige ontwikkeling van Ned.-Indië. Hij verzet zi[ch] tegen de „verleidende studeerkamer-theorieën", dat geen onderscheid meer is tusschen rassen en volke[n] en tegen de propaganda op een basis van dergelijk werkelijk, anti-historisch, revolutionnair beginsel een staatkunde, waarbij aan tropische volkeren in paar tientallen jaren een hun vreemde, politieke wikkelings-phase wordt opgelegd, die de volkeren Europa zich eerst na eeuwenlangen strijd, tegen o heerschers en eigen natuurdriften hebben verworven.

Verwezenlijking van deze theorieën zou verderf br[en]gen èn aan Nederland, dat een zijner economische ho[ofd]pijlers zou zien ineenstorten, doch nog in meerdere m[ate] aan Indië zelf. Want het Nederlandsche gezag is v[oor] Indië absolute voorwaarde. Zou dit ondermijnd word[en] dan zou Indië ten prooi vallen aan inwendige revolu[tie] en onderlingen strijd. Of — en dit is waarschijnlijker een andere vreemde mogenheid zou de plaats innem[en] van Nederland, een mogendheid, die niet door hi[sto]rische banden van drie eeuwen lang met Indië verbon[den] zou zijn en in dit gebied wellicht louter een exploit[atie]terrein zou zoeken. — *(Vaderl.)*.

Een stukje uit onzen strijd om het bestaan.

In het Febr.-Nr. van „Indonesia Merdeka", het org[aan] dat zich o.m. tot taak heeft gesteld een afwijzende h[ou]ding aan te nemen tegenover al wat blank is, bevat der bovengenoemd opschrift het eerste gedeelte e[en] belangwekkende beschouwing over de jongste ontw[ik]keling van het economisch leven der Indonesiërs in streken, waar de bevolkingsrubbercultuur zulk groote uitbreiding heeft gekregen.

De schr., hierop wijzende, zegt dat de ontstane w[el]vaart de wangunst en de onrust heeft gewekt van „d[e] ... nen, die tot dusverre gewend zijn ons volk uit te bu[iten] en ons graag in armoede zien wegkwijnen."

Op al hetgeen over deze aangelegenheid reeds Europeesche zijde is geschreven en nog geschreven worden, vormt deze van Indonesisch standpunt bek[eken] bijdrage eene aanvulling, waarmede de kennisma[king] ten zeerste aanbevolen wordt aan hen die niet ges[teld] zijn op eenzijdige voorlichting.

De Indische Mercuur.

No. 8 (24 Febr.). Suikerfabricage in Britsch-In[dië] door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Overzicht van [den] arbeid van den Indischen Volksraad (vervolg), door Ch G. J. van der Mandere. — In- en uitvoer van J[ava] en Madoera door particulieren. — Kultuurberichten. Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en slagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut g[eeft] een uitgebreide opgave van recente literatuur over zgn. groote cultures, behalve rubber.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 15 No. 2. In Memoriam H. G. C[.] de la Parra, door B. J. Suermondt. — De Inaugu[rele] rede van Prof. Dr. C. Gerretson, door H. J. van Moo[k]. De Indonesiër met zijn rubber, door Dr. R. Broersma. De „Tangerang-zaak", door M. B. van der Jagt. — O[ver]zicht van de bepalingen der Indische Vennootschap[s]lasting, door J. E. Bijlo. — België als koloniale mog[end]heid, door A. Mühlenfeld. — De beteekenis van „Soek[...]" door M. A. Bouman. — Bestuursbeleid in de Buite[n]westen, door J. F. Later. — Kroniek. — Literatuur.

West-Indië in de Verslagen omtrent 's Rijks oud[e] Archieven.

In het eerste deel der dezer dagen (bij de Landsd[ruk]kerij te 's-Gravenhage) in druk verschenen Versl[ag] omtrent s' Rijks oude Archieven zijn eenige bijlagen genomen welke hen die belangstellen in de geschied[enis] der West-Indische eilanden, wel zullen interesseeren.

Deze bijlagen (VII en VIII) bevatten een invent[aris] der archieven van de eilanden Sint Eustatius, Sint [Maar]tin en Saba tot het jaar 1828, voorafgegaan door inleiding van Mr. R. Bijlsma, benevens eene aanvu[lling] der stukken over Curaçao en onderhoorige eila[nden] Bonaire en Aruba, welke te voren door denzelfde den beschreven in het Verslag over 1920.

De Indische Loods.

Uit den inhoud van No. 53 (16 Jan. '26). Het k[...] der zaakwaarnemers en wie het moeten indammen, Mr. K. Denijs. — Als het kindje binnenkomt. Onze e[...] Provincie. — Overbodig defensie-geschrijf? door Boerstra, kapitein van den Generalen Staf. — Pio[nier]werk in Zuid-Sumatra (met ill.).

De Indische Post.

In de rubriek „Onze Meening" van het 16 Ja[n.]

Wordt warme instemming betuigd met de benoeming van den heer O. Goedhart tot gouverneur van Atjeh. — Minder goed is het blad te spreken over aan het licht gekomen koelie-mishandelingen en dringt daarom aan op uitbreiding der Arbeids-Inspectie. — Overigens komt voor vermelding in deze rubriek alleen nog in aanmerking een bijdrage van M. A. J. Kelling, waarin de nadruk gelegd wordt op de belangrijke taak welke het Indische Centraal Kantoor voor de Statistiek vervult. In vroegere jaren, toen er nog geen „economische survey" bestond, bemerkte men het voedselgebrek en andere maatschappelijke rampen doorgaans pas wanneer het te laat was, d.i. als de nood zoo duidelijk waarneembaar werd, dat ingrijpen van hooger hand meestal niet meer hielp. Schr. toont aan dat zulks thans niet meer voorkomt en betitelt dan ook het zooeven genoemde Kantoor zeer toepasselijk het „Onze economische barometer. Een hoogst nuttige instelling".

De Java-Post.

In het Nr. van 15 Jan. wijdt Pr. L. van Rijckevorsel van groote piëteit getuigende woorden aan de nagedachtenis van den op 9 Jan. jl. te Semarang overleden en te Moentilan begraven Pater Franciscus van Lith. — In hetzelfde Nr. bijzonderheden over het R.K. Meisjes-internaat te Medan, naar aanleiding der opening op 4 Jan. j.l.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

Pr. H. Kroonen schrijft in het Maart-Nr. een geïllustreerd artikel „Schooltuinen op Celebes", in het leven geroepen om uit de geldelijke opbrengst de bevolking in de gelegenheid te stellen het noodige schoolgeld bijeen te brengen, hetwelk de Regeering besloten heeft van haar te heffen. Blijkbaar moeten de menschen zich voor het aanleggen dier tuinen heel wat inspanning getroosten! „In menig dorp moest eerst een echt oerwoud met eeuwenoude boomen van verschillende meters omtrek in 'n tuin worden herschapen; onder de gloeiende zon moesten die boomen omgehakt en al het hout opgestookt en dan de grond omgewerkt worden. Ook liggen de tuinen zoo maar niet aan huis. Hier in Woloan (Minahassa) moeten de lieden eerst een anderhalf uur loopen, dan nog drie kwartier door een echt wild bosch."

Indisch Tijdschrift voor het Recht.

Behalve de gewone rubriek „Jurisprudentie", waarvan het niet mogelijk is den inhoud te vermelden door de groote verscheidenheid, bevat afl. 11—12 van deel 122 (Jaarg. 1925), o.m. de volgende bijdragen: Voorrang bij Credietverband, door Prof. Mr. J. van Kan. — De werking der Provincie, door Mr. J. Riphagen. — Interpretatie van Stsbl. 1917: 129 jo. 1924: 557, door Mr. M. H. Leen. — De strafrechtelijke behandeling van psychopathische delinquenten, door Mr. I. Cassutto. — Artikel 418 Wetboek van Strafrecht, door Mr. Jeekel.

Deel 123 (1926), afl. 1. Mr. J. H. Abendanon. In memoriam, door Mr. A. C. H. Graafland. — Een nieuwe leer en een oud adagium, door Mr. H. van Wageningen. — Termijnhandel, door Th. Ligthart. — Indonesische Rawahverpanding, door Soebroto, besproken door Mr. B. ter Haar. — Summiere procedure bij de Landraden, door Raden Pawitro Hadinoto.

Kon. Magn. en Meteorol. Observatorium.

Als uitgaven van het Kon. Magnetisch en Meteorologisch Observatorium te Batavia zijn onlangs de volgende publicaties verschenen.

I. Regenwaarnemingen in Nederlandsch-Indië. 45e Jaargang 1923.

II. Verhandelingen No. 17. Diepteloodingen in den Indischen Archipel. Afl. 1. (Resultaten van een onderzoek ter zake in den Ind. Oceaan, ten Zuiden van Java en Bali, verricht door een viertal onderzeebooten en het moederschip Hr. Ms. Pelikaan).

III. Observations, published by Dr. C. Braak. Vol. XLIV, 1921. Containing meteorological and magnetical observations made in 1921.

Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

Nieuwe publicaties.

No. 26. Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitengewesten over het eerste halfjaar 1925. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

No. 27. Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1924. Deel II b. Buitengewesten. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

No. 28. Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende 1924. Deel I (bevattende vijfjaarlijksche overzichten). (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

No. 29—30. Meerjarige overzichten van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië. Deel II en III.

No. 31. Kosten van levensonderhoud der Inlandsche bevolking op Java en Madoera 1920—24. (Weltevreden, Landsdrukkerij, Januari 1926).

Korte Berichten voor Landbouw enz.

Het Nr. van 22 Jan. der Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel bevat het slot van het overzicht betreffende den uitvoer van kleine producten uit de Buitengewesten gedurende de jaren 1922, '23 en '24. — Verder o.m. een beredeneerd overzicht van de met rubber beplante uitgestrektheden in Ned.-Indië gedurende 1924. — Een der Bijvoegsels geeft mededeelingen omtrent prijzen en indexcijfers van Ned.-Indië.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 2 (15 Jan. '26). Het plukken en verzenden van Chrysantemums, door A. Musset (met ill.). — Abnormaliteiten bij koffie, cacao en kapok (met ill.), door J. C. van der Meer Mohr. — Nederland en Indië ten opzichte van den eigen plantenschat, door A. J. van Laren. — Suiker geen oorzaak van ziekten, door A. W. Mc.Leann. — Over „kahèbosan" bij de aardappelcultuur, door P. van der Goot. — Bestrijding van veldratten(door W. C. van Heurn.

Archief voor de Koffiecultuur in N.-I.

No. 4 van deel I (Jan. '26) bevat o.a. 25 jaar Robustacultuur. Een cultuurjubileum. Lezing gehouden op de Alg. Verg. van het Proefstation Malang op 12 Sept. '25, door Dr. W. Bally. — De droogte en de cultures, in het bijzonder de koffiecultuur, door Dr. A. J. Ultée. — Koffiecultuur in Kenya. — Koffie in Uganda. — De cultuur van Robustakoffie door de bevolking in Palembang.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Deel XIX, afl. 1 (Jan. '26). Oorspronkelijke bijdragen: Eenige getah- en rubbersoorten uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, door E. van der Laan en L. van Meurs. — Aantasting van Tectona grandis L.f. (djati) door Costicium salmonicolor B. et Br. (djamoer oepas), door T. Altona (met ill.). — Wild (gedierte), droogte en eenige hydrologische conclusies, door H. J. V. Sody. — Waarde van de Ned.-Indische bodemproductie (boschwezen), door F. W. Snepvangers. — Nogmaals het Proefstation voor het Boschwezen, door H. Oosterling.

Literatuur enz.: L. van Meurs en C. N. J. Delmaar, Lijst van de tot ult. 1924 in den dienstkring Zuider- en Oosterafd. van Borneo aangetroffen boomsoorten. — Boschbranden in Zuid-Soerabaja. — L. G. E. Kalshoven, Iets over het onderzoek van schadelijke bosch- en houtinsecten. — Enz.

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

Het Jan.-Nr. bevat o.m. een studie van Dr. O. de Vries, getiteld: Het soortelijk gewicht van Hevea-latex. V. Eenige verdere gegevens over latex van laag rubbergehalte en een soortelijk gewicht grooter dan dat van water.

* * *

Way back in Papua, by J. H. Holmes. With plates. (London, G. Allen and Unwin Ltd.).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers, 1926, No. 4. (Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Schulden in de desa, door Rohrmann. (Blaadje voor het Volkscredietwezen. 15 Dec. '25).

Het Javaansch batikbedrijf en zijn jongste evoluties, door v. d. B. — Een Indische dominee (J. van Iperen) uit de 18e eeuw, door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 26 Febr. '26).

Bij de installatie van den eersten Provincialen Raad, door J. J. G. E. Rückert. (Locale Belangen, 16 Jan. '26).

Ter herdenking. † Ir. M. IJpelaar (met portret), door Ir. R. A. van Sandick. (De Ingenieur, 27 Febr. '26).

Suriname.

Het persgesprek van den redacteur van *„De West"* met den heer J. F. E. Waller — rubberplanter in Sumatra, op bezoek in Suriname — betreffende een mogelijke herleving van de Heveacultuur in Suriname, waarover wij spraken in ons nummer van 11 Februari, heeft aanleiding gegeven tot een hoogst belangrijke polemiek in *„De West"*, zoo degelijk en zaakkundig, als wij zelden in de Surinaamsche bladen tegenkomen. De heer Waller was, na een ingesteld onderzoek op de plantages waar nog iets van de vroegere Heveacultuur

was overgebleven, tot de overtuiging gekomen, „dat de rubbercultuur, mits oordeelkundig aangevat, goede kansen van slagen heeft in Suriname."

Sedert eenigen tijd vertoeft in Suriname de heer H. G. Brandon — souschef van de afdeeling Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg, Java — wiens artikel *„Het Surinamevraagstuk"* in *„De West-Indische Gids"* van Februari 1925 onze lezers zich misschien nog herinneren. In een zeer goed gedocumenteerd artikel in *„De West"* van 19 Januari kwam de heer Brandon op tegen de conclusies van den heer Waller. Had deze de zaak van een cultuur-technisch oogpunt beschouwd, de heer Brandon zet de commercieel-economische zijde op den voorgrond, en komt tot een geheel andere conclusie dan de heer Waller.

......„Rubber is geworden een sleutelproduct, een „product van onmisbare behoefte voor de meest een„voudige artikelen van dagelijksch gebruik en moet dien„tengevolge noodzakelijkerwijze een goedkoop product „zijn. De bestaande „boom" in het product kan daarom „onmogelijk van langen duur zijn; daardoor wordt ge„prikkeld eenerzijds tot het zoeken en vinden van mid„delen tot zuiniger gebruik en anderzijds tot ongekende „uitbreiding van de rubbercultuur, speciaal in de ge„bieden, waar deze cultuur reeds bestaat. Het gevolg „ligt voor de hand: een nieuwe en dan veel grootere „overproductie en ongekende prijsdaling, waarbij ten „slotte alleen in de streken, waar nog tegen die laag„ste prijzen loonend te werken is, ondernemers het „hoofd boven water zullen kunnen houden en als blij„vende producenten uit de crisis te voorschijn zullen „komen. Heeft Suriname nu eenigen schijn van kans „om tot die streken te behooren?"

De heer Brandon beantwoordt deze vraag beslist ontkennend en voert voor zijne meening zeer gewichtige argumenten aan.

In een aanvulling van zijn artikel schrijft de heer Brandon verder:

„Acht ik de kans voor een loonende „ondernemings" „rubberproductie hier in Suriname zeer twijfelachtig, „wellicht is met een vorm van exploitatie als de be„volkingsrubbercultuur in Ned.-Indië iets te bereiken. „In de Boven Cottica, Perica en de Boven Commewijne „bijvoorbeeld zijn er nog vrij wat Creolen kleinland„bouwers gevestigd op of nabij hooggelegen zandige „terreinen, waar de rubberboom wellicht goede groei„voorwaarden zal vinden. Indien deze lieden de on„nutte boschboomen op die terreinen vervangen door „een zeer extensieven aanplant van rubberboomen met „geselecteerd Oost-Indisch zaad, kan zich in die streek „een bevolkingsrubbercultuur ontwikkelen op gelijke „wijze als in Palembang, Djambi, Tapanoeli en de „Z. en O. Afdeeling van Borneo. Voor de Creolen„klein-landbouwer schijnt het product bijzonder ge„eigend, naar de eigenschappen die hem als landbouwer „worden toegeschreven. Bovendien zal het bedrijf niets „vreemds voor hem hebben daar het slechts een soort „verbeterd en vergemakkelijkt balatabedrijf is."

De heer Th. Waller, planter, de broeder van den anderen heer Waller, bestrijdt in *„De West"* van 29 Januari de beschouwingen van den heer Brandon. Op den loop der wereldprijzen kan men geen peil trekken. Onze ruimte laat niet toe het interessante betoog van den heer Waller hier te volgen. Het schijnt ons toe dat hij gelijk heeft dat niemand den prijzenloop van de rubber kan voorspellen. Een nieuwe uitvinding kan de behoefte aan rubber op eenmaal enorm doen stijgen. Juist terwijl wij dit schrijven krijgen wij ter lezing het *„Algemeen Landbouwweekblad voor Nederl.-Indië"* van 16 Januari, waarin een nieuw procédé (een Amerikaansche uitvinding) beschreven wordt, het aanbrengen langs electrischen weg van een rubberdek op metaal, hout en textielgoederen.

Het slot van des heeren Waller's artikel laten wij hier volgen:

......„Ten slotte mag ik uit de school klappen en „verklaren, dat de heer Kasteleyn, die heusch wel weet „wat er op de wereld te koop is en van het bestaan „van de millioenen boomen op Djambi eenige notie „heeft, bovendien tot in bizonderheden op de hoogte „is van arbeidstoestanden op Sumatra en in Suriname, „zeer veel voelt voor hervatting van de cultuur hier. „De heer Kasteleyn laat het niet bij mooie woorden, „maar hij is bereid uit persoonlijke middelen een be„drag voor een proefaanplant beschikbaar te stellen, „wanneer blijkt dat er geen cultuur-technische bezwa„ren zijn. De commercieel-economische zijde van de „zaak boezemt hem minder vrees in dan aan den heer „Brandon". —

De heer Brandon laat de beschouwingen van den heer Waller niet onbeantwoord. In een uitvoerig zeer belangrijk artikel komt hij in *„De West"* va 2 Februari op de zaak terug en houdt zijn zienswij vol.

* * *

„De West" van 26 Januari schrijft: „De balataprodu tie van 1925 overtreft vrij belangrijk die van het ja te voren (735 ton tegen 555 ton in 1924)."

* * *

In hetzelfde nummer een beschrijving van de schenken, die namens de Surinaamsche bevolking z len worden aangeboden aan H. M. de Koningin en d Prins, bij hun zilveren huwelijksfeest.

„Het geschenk voor de Koningin bestaat uit een go den waaierketting van zorgvuldig uitgekozen pepit ter lengte van 1.52 Meter, verpakt in een slangenhout doos, die op zichzelf een kunststuk is. Het motief v deze doos (kolibri's honing zuigende uit de bloem van de Stefanoot) is sober gehouden en geeft een druk wat door doeltreffende kleurschakeering te b reiken is met de rijke verscheidenheid onzer houtso ten. Op het deksel is een gekroonde W. aangebrac waarvan elke parel ingelegd is. Op een lint van oran hout zijn de data aangebracht, 1901 — 2 Februari 1926. De voetjes, sleutel, slot en scharnieren zijn v Surinaamsch goud.

Het geschenk voor den Prins, eveneens vervat in e keurig bewerkte doos van slangenhout, bestaat uit e pressepapier, met grondvlak van massief Surinaams goud, waarop bevestigd een stuk kwarts, zichtba doorregen met goud (afkomstig van het placer der C des mines d'or).

Het derde geschenk voor het Koninklijk gezin niet het kostbaarste, maar misschien wel het aard ste — bestaat uit een zestal gouden menuehouders, m het Surinaamsche wapen. Het heeft heel wat voeten de aarde gehad om dit te vervaardigen. De beeldhouw Mezas heeft eerst het model in hout uitgesneden, da na is het in lood gegoten, zoodat de goudsmid Abr hams een gietmodel had. De afwerking van dit kun werk door den heer Abrahams is heel mooi, terwijl afwerking der doozen wederom de reputatie verhoo van onzen bekenden schrijnwerker de Meer. De ka tonneering der doozen was toevertrouwd aan de e waarde soeurs, die eer van haar werk hebben."

* * *

Volgens een bericht uit Nickerie aan *„De Surinamer"* van 7 Januari krijgt Nickerie electrische verlichtin Men denkt in Juli gereed te komen met de installat Een particuliere onderneming, die getuigt van energ bij de bevolking van dit district.

* * *

In het nummer van 21 Januari een ander bericht Nickerie:

......„De Maatschappij Tropica heeft hare werkzaa heden weer uitgebreid. Een groot aantal arbeiders z Dinsdag naar de onderneming vertrokken; men spre van tachtig. Onder hen zijn ook eenige Javanen en Boschnegers. Naar wij vernemen bestaat het plan d menschen afzonderlijk te werk te stellen aan de balebokreek en hen daar ook te laten wonen. Zou gelukken, dan zullen er niet onwaarschijnlijk me dere Boschnegers zich daar gaan vestigen als ze merken, dat daar wat te verdienen is, en krijgen ook daar te zien wat voor de Corantijnrivier tot toe een onbekendheid was: Boschnegerdorpen."......

* * *

Een hoogst nuttig instituut te Paramaribo, de ho denvlechtschool van het Mariapatronaat, heeft ha 12½-jarig bestaan herdacht. *„De Surinamer"* van Januari schrijft daarover:

„Op 14 Juli 1913 werd de school geopend met 8 lee lingen in een klasse van een der Soeursscholen aan Gravenstraat. Een goed jaar later kon zij reeds verh zen naar een open lokaaltje achter in den tuin d Eerw. Soeurs"......

De school is thans gevestigd in een kapitaal gebou aan de Mgr. Wulfinghstraat en telt thans 166 leerli gen, welk cijfer spoedig stijgen zal.

In den aanvang was de directie voor het benoodig stroo op Curaçao aangewezen. Dit is reeds enkele ja niet meer het geval. Zij beschikt thans over een eig aanplant van ruim 3 H.A.

Het stroo wordt bereid uit de nog niet opengeg bladeren („tongen") van de Carludovica Palmata. de afgeloopen periode zijn in totaal 394.200 tongen

bruikt, waarvan 310.000 zelf bereid. Van het verbruikte stroo werden tot 31 December 1925 voor verkoop vervaardigd 26.322 hoeden, waarvan er werden afgezet 23.480, zoodat de voorraad op 1 Januari 1926 bedroeg 2842 hoeden.

De hoeden worden, na afwerking, door de school gekocht, zoodat de vlechtsters geen risico dragen en niet op koopers behoeven te wachten. Dit opkoopen is mogelijk geweest, doordien de inrichting werkt met een renteloos voorschot van ƒ 10.000.—, door de R. K. Missie verstrekt.

In het afgeloopen jaar bedroegen de uitgekeerde arbeidsloonen bijna ƒ 12.000.—. Vanaf 1917 is er aan arbeidsloon uitgekeerd de som van rond ƒ 90.000.—.

Onze beste wenschen voor deze nuttige inrichting, die meer en meer een uitkomst zal wezen voor de vrouwelijke jeugd, nu door de onderwijs-versobering het vraagstuk „wat te doen met de schoolvrije jeugd" meer op den voorgrond is getreden.

* * *

Blijkens van het departement van koloniën ontvangen mededeeling zullen de namen, c.q. de beroepen of betrekkingen en de adressen van de van landswege voor den burgerlijken en militairen dienst in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao bestemde personen (ambtenaren en officieren), zoomede van de met verlof en pensioen in Europa aangekomen Nederlandsch-Indische, Surinaamsche en Curaçaosche ambtenaren, officieren en onderluitenants, vanwege genoemd departement voortaan uitsluitend in de Nederlandsche Staatscourant worden bekend gemaakt.

* * *

De postzegels van 22½ en 32½ cent zijn in Suriname uit het verkeer getrokken.

Curaçao.

De protestantsche kerk op Bonaire.

In de notulen van den Kolonialen Raad van 18 Jan. l.l. vindt men vermeld als ingekomen een „gouvernements-depêche" van 23 Dec. 1925 van den volgenden inhoud:

„Ik heb de eer het volgende ter kennis van Uwen Raad te brengen.

Eind September van dit jaar ontving ik van den Godsdienstleeraar bij de Protestantsche Gemeente op Bonaire een schrijven, waarbij mij de volgende mededeelingen werden gedaan, t.w.:

— dat de Protestantsche gemeente op dat eiland in de laatste jaren sterk is achteruit gegaan en dat er aldaar nog slechts 25 protestanten wonen;

— dat er op niet meer dan 8 à negen kerkgangers kan worden gerekend;

— dat er thans geen kinderen zijn, die voor godsdienstonderwijs in aanmerking komen;

— dat de Kerkeraad niet voltallig is en niet kan worden aangevuld;

— dat verbetering van dezen voor den voorganger onhoudbaren toestand niet waarschijnlijk is, maar dat integendeel te verwachten is, dat het aantal Protestanten op genoemd eiland nog meer zal afnemen

De heer Foppema deelde verder mede, dat hij het wenschelijk achtte, dat het Bestuur de vraag zoude overwegen of de betrekking van Voorganger bij genoemde gemeente onder zulke omstandigheden langer gehandhaafd zoude mogen worden en gaf zijn wensch te kennen, om, indien tot opheffing van bedoelde betrekking mocht worden besloten, in het genot van wachtgeld te worden gesteld."

De gouverneur voegt hieraan toe, dat ook bij den gezaghebber van Bonaire opheffing van de betrekking van Voorganger bij deze gemeente, in verband met den achteruitgang van het ledenaantal der gemeente, dikwijls een punt van overweging heeft uitgemaakt, en dat deze van meening is, dat thans het tijdstip is aangebroken om daartoe over te gaan. De gouverneur heeft aan den Minister van Koloniën gevraagd, welke beslissing naar diens oordeel behoorde genomen te worden, waarop deze heeft meegedeeld, dat ook naar zijn meening geen aanleiding bestaat voor de verdere instandhouding dezer betrekking en den gouverneur in overweging gegeven, alvorens een beslissing te nemen, den Kolonialen Raad te raadplegen.

De Kol. Raad heeft dezen brief in handen gesteld van den Kerkeraad der Vereenigde Protestantsche Gemeente, met verzoek zijn zienswijze kenbaar te maken.

Een en ander geeft ons aanleiding eenige opmerkingen te maken over den loop der bevolking op Bonaire, uit verschillende bronnen, die wij niet vermelden, bijeen vergaderd:

1 April 1819: 947 inwoners, waarvan 63 Gereformeerd, 24 Luthersch en 860 R.K.;
1820: 986 inwoners: 64 Geref., 24 Luth., 27 R. K.;
1 Jan. 1833: 1348 inwoners: 89 Protest., 1040 R. K.;
1849: 110 Prot., 1 Israëliet, 2048 R. K.;
1861: 3203 inwoners: 164 Herv., 3 Isr., 3036 R. K.;
1865: 177 Prot., 4 Isr., 3398 R. K.;
1875: 150 Prot., 4 Isr., 4316 R. K.;
1886: 139 Prot., 2 Isr., 3892 R. K.;
1910: 6383 inw.: 79 Prot., 6304 R. K.;
1911: 6529 „ : 67 „ , 6462 „ ;
1912: 6424 „ : 63 „ , 6361 „ ;
1913: 6547 „ : 57 „ , 6488 „ , 2 Isr.;
1914: 6570 „ : 48 „ , 6519 „ , 1 „ ;
1915: 6592 „ : 42 „ , 6550 „ ;
1916: 6714 „ : 46 „ , 6667 „ ;
1917: 6864 „ : 37 „ , 6826 „ , 1 „ ;
1918: 6983 „ : 40 „ , 6942 „ , 1 „ ;
1919: 7052 „ : 42 „ , 7008 „ ;
1920: 7128 „ : 50 „ , 7078 „ ;
1921: 7176 „ : 40 „ , 7136 „ ;
1922: 7287 „ : 40 „ , 7247 „ ;
1923: 7346 „ : 40 „ , 7306 „ .

De cijfers van 1911 af zijn ontleend aan de *Koloniale Verslagen;* dat over 1924, reeds verschenen, ontvingen wij nog niet. Het is te hopen, dat de kerkeraad der V. P. G., alvorens zij antwoordt, een onderzoek instelt naar de wonderlijke cijfers, die een onderzoek als het bovenstaande opleveren: vrije sterke bevolkingsaanwas met stilstand of achteruitgang van het aantal Protestanten.

Naar Van Dissel te lezen geeft, is op 2 Juli 1843 voor het eerst voor de protestantsche bevolking van Curaçao gepreekt door ds. Meijer van Curaçao. Vier jaar later werd het kerkgebouw in gebruik genomen.

Koloniale Raad.

De notulen van 18 Jan. l.l. bevatten ook nog een brief aan den gouverneur over de begrootingspolitiek, waarop wij misschien nog terugkomen, evenals op een voorstel tot wijziging der begrooting voor 1926.

Maracaibo.

Wat wij de vorige maand meldden omtrent de geheel onvoldoende laad- en losgelegenheid voor de schepen in Maracaibo, wordt voortdurend bevestigd.

De toestand is sindsdien nog in hooge mate verergerd. In den laatsten tijd liggen de stoombooten in rijen hun beurt af te wachten om te kunnen laden en lossen. Als bewijs hoeveel vertraging de booten in Maracaibo ondervinden, blijkt hieruit, dat de *Merida* 14 dagen wegbleef, de *Alemania* 26 dagen, de Noorsche boot, door de *Red-D-Line* gecharterd, zelfs langer dan een maand.

En het is nu niet alleen het gebrek aan steiger en kade voor de booten om aan te leggen, doch ook de douane is niet meer opgewassen voor een coulante afhandeling van den steeds stijgenden aanvoer van koopmansgoederen. Deze liggen hoog opgestapeld zelfs op de straten, wel met zeildoek tegen zon en regen afgedekt, maar onvoldoende beschermd tegen diefstal en bederf.

Iedereen kan begrijpen, wat een schade deze vertraging en dit tijdverlies beteekent voor de booten en reederijen alhier en hoe ook de koopmansstand aldus groote verliezen lijdt.

Alleen de booten, die met lading ijzerwerk en machinerieën voor de petroleum-maatschappijen in Maracaibo aankomen, ondervinden er gelukkig nog weinig last van, omdat zij om te lossen meestal direct naar de aanlegplaatsen van de olievelden en boorterreinen enz. kunnen opstoomen om daar hun lading te lossen.

(A. d. C.)

Stijging van huurprijzen

Andermaal schrijft de *Amigoe* over dit onderwerp:

„Nog steeds gaan sommige huiseigenaren op de meest onbarmhartige wijze voort de huurprijzen hunner woningen in de hoogte te drijven en nog steeds schijnt het Gouvernement nog maar geen termen te kunnen vinden aan die onverantwoordelijke uitbuiting paal en perk te stellen.

Een huuropslag van den allerlaatsten tijd, zooals *La Union* deze week berichtte, van 55 fl op 75 fl, van 125 fl op 250 fl, van 40 fl op 100 fl per maand, overschrijdt toch zeker alle grenzen.

Misschien verschuilt zich het Gouvernement achter het rapport der Huurcommissie, die het beter vond te adviseeren geen wettelijke beperking der huurprijzen

in te voeren. Waarschijnlijkk had men verwacht, dat tegelijk met het verschijnen van het Rapport der Commissie ook het opdrijven der huren zou tot staan gekomen zijn. Doch het tegendeel is waar gebleken.

Doch datzelfde rapport adviseerde aan het Bestuur eveneens den woningbouw zooveel mogelijk te bevorderen door terreinen tegen zeer matigen prijs voor dat doel beschikbaar te stellen. En wat doet nu het Gt.? *La Union* verzekert, dat het den koopprijs van bouwterrein van 3.50 fl tot 5 fl per M2. heeft opgeslagen. Wanneer het Gt. zoo vòor gaat, zullen particuliere eigenaars van bouwterrein het nog wel een graadje erger maken."

Stijging van waterprijzen.

Hierover heeft *La Cruz* van 20 Januari l.l. een bericht:

„Maandag is het putwater van 3 tot 9 cent gestegen; toen wij een waterverkooper vroegen, wat daarvan de reden was, zeide hij, dat de eigenaar van de plantage boos geworden was, omdat hij het verkocht voor 7½ cent voor een blik putwater, en dat hij daarom nu 9 cent moest vragen."

Regen.

Over de vooruitzichten van dit jaar schrijft de *Amigoe:*

Het ziet er treurig uit voor dit jaar. Er is nergens een regenbak overgeloopen, zelfs niet half gevuld. Nu reeds wordt het putwater vrij duur verkocht en hooger zal het nog de volgende maanden oploopen.

De waterkarren en -trucks weren zich nog maar weinig om het water naar de stad te vervoeren, naar men zegt, uit berekening om later, wanneer de prijzen stijgen, des te meer te kunnen verdienen.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het Nederlandsch op Curaçao.

Het is al meer opgemerkt, dat het honderd jaar geleden met de Hollandsche taal op Curaçao beter gesteld was als nu. Niet ieder was de taal intusschen even goed machtig. Hier volgt een loffelijke poging van een der districtmeesters om zich aan den fiskaal, die uitdrukkelijk bekend gemaakt had, ambtelijk alleen brieven in het Nederlandsch te willen ontvangen, in die taal uit te drukken:

Curaçao den, 20 February 1824.

WelEdele Gest. Heer!

Deeze dient tot Een antwoord op uwelEd. Gest. respective Cerculaire Missiven van dato 12, en 14den dezer mand, strekken tot uwelEd. Gest. informatie, dat ik Perzoonlijk bij al de respective Planters onder mij District zijn geweest en informatie genoomen, en de randsoen Lijst wel de randsoen aan de Slaven word uitgedeelt, gezien en bevonden volgens order, te weeten: de mans Slaven in de drooge maanden genieten ieder vijf kan mais de vrouwen ieder vier kan, de kinderen vier, drie en twee naar dat met hun Jaaren overinkomstig is, de reegen maanden, of sjaptijd genieten de mans Slaven ieder zes tot zeven kan mais de vrouwen vijf kan, de kinderen als boven, — de Slaven worden goed behandel; —

Vertrouwe dat naar uwelEd. Gest. intencie zal zijn voldaan. —

Ik heb de Eer te zijn WelEdele Gest. Heer

UwelE. Gest. Dienaar
W. Hoyer
Districtsmeester van 't 1ste District in Oost-Divisie.

Aan den WellEdelen Gest. Heer
I. I. Rammelman Elsevier
Raad Fiscaal deze en onderhorige Eilanden.

Uit den Verren Vreemde.

Syrië voor de Volkenbonds-commissie.

De mandaten-commissie van den Volkenbond is den 16en Februari te Rome in buitengewone zitting bijeengekomen, om de rapporten te bespreken door Frankrijk uit te brengen over het bestuur van de onder zijn mandaat gestelde gebieden in Syrië en Libanon.

Markies Theodoli, Italiaan, presideert de commissie, onze landgenoot de heer N. H. van Rees is ondervoorzitter, de heer M. Roume zit voor Frankrijk.

In October waren de rapporten over de andere mandaatlanden in behandeling genomen, de crisis in Syrië had voor dit gebied een uitstel wenschelijk doen achten.

Verschillende Arabische persoonlijkheden zijn in Rome aangekomen als overbrengers van wenschen gedeelten waar nog woeling heerscht. De commi heeft zich op het door den Volkenbond op 31 Jan. aangenomen standpunt gesteld, door de verzoeksch ten aan de overbrengers terug te geven, ten einde „door tusschenkomst van de mandaathoudende gendheid" aan den Volkenbond te doen toekomen.

Rapporteur is de heer R. de Caix. Zijn verslag be delt het bestuur over 1924, de gebeurtenissen in 1 de politieke troebelen door de Djebel-Drusen ver zaakt en de in verband hiermede noodig gewor krijgsverrichtingen, en, als derde deel, den tegenw digen politieken, economischen en financieelen stand.

Dit laatste, uit een practisch oogpunt meest bel rijke deel, luidt geruststellend. Wel komt 't hier daar in Syrië nog tot gewapende ontmoetingen. S schijnt de rust door nieuwe woelingen weer te wor verstoord. In de werkelijkheid is dit echter te schouwen als 't gewone verschijnsel, waar stam zonder vaste woonplaats zich verplaatsen, en da aanraking komen met vaste bewoners van een st De eersten willen zich dan door roof en plunde in 't bezit stellen van eigendommen der laatsten, zich hiertegen verzetten, of beschermd behoore worden.

Het beste bewijs voor de in Syrië heerschende wordt, zoo lezen wij in La Dépêche Coloniale va Febr., wel geleverd door het bijeenroepen van groote archeologisch internationaal congres te Bey Damascus en Jerusalem in de Paaschdagen.

Wat men over het verloop der besprekingen neemt wijst er op dat de commissie vrijwel het st punt van den rapporteur deelt. Wel zijn de Arabi vertegenwoordigers van Frankrijk niet goed ge groepen in Rome gebleven en trachten deze ook i pers voor hun opvattingen gehoor te krijgen. Wel ren er juist in deze dagen schermutselingen te ver den, en spraken Fransche bladen van 23 Februari van talrijke benden gewapenden, die de omstreken Damascus onveilig maken, en waartegen krachtig m worden opgetreden, tot in een wijk van Damascus en ten koste van verliezen beiderzijds. Maar me alles werkt de mandaten-commissie rustig in een tige atmosfeer.

Een omstandigheid, die hiertoe medewerkt, ligt in rol door den Senator H. de Jouvenel ten deze verv Men zal zich herinneren, dat een, ook door ons gegeven, gerucht er van sprak, dat hij, vóór de bi komst van de commissie te Rome, uit Syrië naar zou terugkeeren, en daaraan werd zelfs de gevolg king vastgeknoopt, dat hij zijn post als Hooge missaris in Syrië niet meer zou gaan hervatten, de leiding nu reeds weer in militaire handen zou geven. Daargelaten wat de Jouvenel, die Senato bleven is en zijn werkzaamheid in Syrië ook in band hiermede op 6 maanden gesteld heeft, v doen zal, is hij nu noch naar Parijs, noch naar gegaan, maar heeft hij door een reis naar Angora, op het gunstige oogenblik, het vooruitzicht wet openen op overeenstemming tusschen Frankrij Turkije over de grensregeling Turkije—Syrië.

Frankrijk wordt in Turkije vertegenwoordigd den uiterst bekwamen oud-minister van koloniën bert Sarraut. De Jouvenel is een der vooraansta figuren in den Volkenbond. Waar deze zich samen ben gezet tot het bereiken van een vreedzame o sing der grenskwesties met Turkije kan er het van worden verwacht. Hoe de termen luiden va overeenkomst, die door de Jouvenel en door den schen minister van buitenlandsche zaken T Roechdy Bey onderteekend is, en die nader doo regeeringen beiderzijds is te ratificeeren en ook buiten de bemoeienis van den Volkenbond kan wo afgedaan, is nog niet officieel bekend, maar La pêche Coloniale van 25 Febr. durft toch wel e onderstellingen als waarschijnlijkheden ten beste ven, z.a.d.z.: de neutraliteit der beide landen bij flicten; oplossing van mogelijke twistgedingen vredelievende middelen; uitlevering van misdadi verbod tegen het roofwezen; bestrijden van de s kelarij; vaststellen en afbakenen van de Tur Syrische grens; verkeersstelsel; bestrijding van e miën, enz. Een paar punten, die in 't bijzonder vermeld worden, betreffen den spoorweg naar dad, die geneutraliseerd zou worden, en de positi de Syrische stad Killis, die herhaaldelijk aanleidi moeilijkheden is geweest.

De ondervinding heeft ons geleerd op dergelijke eenkomsten niet al te vast te vertrouwen. Twee geleden was Kemal Moestapha Pacha ook een welwillendheid tegenover Frankrijk. Daarna luw

...er. Turkije heeft nu reden (Irak—Mosoel) om Groot-Brittanië den rug toe te keeren. Sarraut en de Jouvenel ...nnen hiervan voordeel getrokken hebben. Maar hoe ook zij, de mandaten-commissie doet hoogst verstan... als zij de Fransche politiek onder zóó bekwame, ...delievende leiding flink in haar pogingen steunt. ...t zou, naar 't ons voorkomt, voor den Volkenbond ...s niet te verantwoorden zijn een andere gedragslijn ...volgen. Hij heeft in deze zelf vertrouwen in de Jou...nel te toonen, hij heeft dit vertrouwen ook uit te ...eken tegenover vriend en vijand in Syrië.

Cochinchina rubber-producent.

De rubber-uitvoer van Cochinchina voor 1926 is op ...00 ton geraamd. Op dit cijfer, en vooral op de ont...kkeling, die hij er uit ziet groeien, heeft Pierre De...ele een van groote verwachting tintelend artikel ge...reven in *La Dépêche Coloniale* van 18 Februari. ...s wij vermelden, dat zijn verwachting o.a. berust op ...meening dat noch het Maleische schiereiland, noch Nederlandsch-Indische bezittingen de rubberproduc... in de komende jaren aanmerkelijk kunnen uitbrei..., voelt men al dat de schr. behoort tot hen, die ...makkelijk argumenten vinden waar ze die aan hun ...oog dienstig achten, maar wij meenen hier toch ...dacht voor zijn mededeelingen te moeten vragen dat de mededinging van Cochinchina geplaatst wordt ...dit interessante geheel der raming van de wereld...productie en der wereldbehoefte, raming, die nog volop ...mte laat voor speculatief aangelegde naturen.

	Voortbrenging.	Behoefte.	Tekort.
1926	620.000 t.	630.000 t.	10.000 t.
1927	640.000 t.	650.000 t.	10.000 t.
1928	650.000 t.	690.000 t.	40.000 t.
1929	660.000 t.	730.000 t.	70.000 t.
1930	670.000 t.	760.000 t.	90.000 t.
1932	690.000 t.	840.000 t.	150.000 t.

Javanen in het buitenland.

De *Loc.* van 8 Jan. geeft over dit aspect van „Indië ...den vreemde", dat zeker ook wel belangstelling ver...nt, eenige mededeelingen van haar Sumatraanschen ...ewerker.

Behalve het feit, dat ongeveer 100 Javanen en Ma...s in Kairo studeeren, dat er eenige tientallen in ...kou zijn en dat er jaarlijks vele duizenden naar ... trekken, terwijl meer dan 2000 „Djawi's" in ...a zijn gevestigd, weet men weinig van het ver... van Javanen en andere volken van Indië in den ...mde, zoo lezen wij.

...t men buiten Java onder „Orang Djawa" ver..., zijn niet alleen de Javanen, maar ook de Soenda...en, Madoereezen en uit Indië afkomstige Maleiers. Zoowel in Penang als in andere Straits Settlements ...oorts in de Maleische al dan niet Gefedereerde ...n wonen zeer vele Javanen. Zij zijn er zeer tevre.... Zij vinden er vooral de vrijheid. Eens per jaar ...en zij belasting, één enkele soort belasting, en ver... wordt hun niets gevraagd — geen desa- en geen ...ndiensten, geen dorps-, gewest-, gemeente-, gou...ments-, grond-, slacht-, vuurwerk- en andere be...ng.

...t die enkele duidelijke belasting lager was dan in ... — daar ging het niet om. Zelfs zullen de ontwik...en wel begrijpen, dat zij dat door indirecte belas...n toch moeten inhalen. Maar het feit van ont...en te zijn aan de ongelijke en uiterst verscheidene ...en van allerlei kleine belastingen, even ingewik...en talrijk als onderling afwijkend, dat verschil ...hen ginds en hier trof allen als aangenaam.

... de Federated Malay States vormen de Javanen de tweede bevolkingsgroep, volgen in aantal da... op de Chineezen. In Slangor, Perak, Negri Sem..., Pahang, Djohor, Kelang, Kedah en elders wo...tienduizenden Javanen. Zij werken er in land..., handel en nijverheid. De meesten dier Javanen ...n uit Midden-Java, sommigen uit Bantam. Meest...men zij als contractkoelie. Zij sparen wat en kun...dan gemakkelijk eigen grond krijgen. Zij trekken Java, vertellen dat het in de „tanah Melajoe" goed ... is en brengen hun familie mee. Ook velen, die ...le *hadj* terugkeeren, gaan niet terug naar Java, ... blijven op Malakka.

... arbeidsvoorwaarden op de Engelsche onderne...n zijn voor het Javaansche werkvolk zeer goed. ...ig kunnen zij sparen en zich vestigen. Sommigen hun kinderen op Engelsche scholen gaan en zoo het Engelsche gouvernement van de Straits al ...nsche ambtenaren. In Johore heeft men een ge... Javaansche kampong en daar in den vreemde de Javaan al zijn zeden, gebruiken en gewoonten ...genomen, de goede en de kwade.

Ook in Bangkok, Siam's hoofdstad, vindt men vele Javanen en ook daar afzonderlijke kampongs. Zelfs hoort men er het „saté kambing", „soto" etc. langs de wegen roepen; er zijn veel waronghouders en kleine ambachtslui. Van Siam gaan weinig Javanen naar Java terug.

In Hongkong heeft men bij de haven Jardine een kampong van wat daar Javanen worden genoemd, maar Madoereezen en Maleiers zijn — meest weggeloopen scheepsvolk, dat toekang is geworden.

In Queensland, in Australië, zijn vrij veel Javanen. Deels van de schepen, deels zijn het de jaarlijks voor de paarlvisscherij geworven arbeiders. Sommigen hebben grond en werken in de suiker. Hun kinderen worden Australische ingezetenen.

In Ceylon ontmoet men lieden, die zich voorstellen als Raden Mas. Daar wonen al Vorstenlandsche Javanen sinds eeuwen. Ceylon heeft Javaansche dokters en advocaten. Daar zijn er ook nakomelingen van de naar Ceylon verwezen bannelingen van het Mataramsche huis en van indertijd in Ceylon gelegerde Javaansche soldaten. Velen zijn zelfs hun kleeding trouw gebleven, die zij van Java betrekken.

Zoo ziet men — wij slaan nog allerlei kleinere vestigingen over — dat er meer „Javanen in den vreemde" zijn dan men zou meenen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

TENTOONSTELLING IND. KUNSTNIJVERHEID.

De Afdeeling Amersfoort hield op Zaterdag 27 en Zondag 28 Februari j.l. eene tentoonstelling van voorwerpen van Indische Kunstnijverheid en van Indisch speelgoed.

Des middags van den eersten dag opende de Voorzitter der Afdeeling, de Heer E. Roodhuyzen, met een kort enthousiast woord de tentoonstelling, waarbij hij de talrijk opgekomen aanwezigen wees op het vele schoone wat door de nijveren in Ned.-Indië op kunstgebied wordt gepresteerd.

Met een warm woord van dank bracht hij hulde aan de organisatrice van de tentoonstelling, Mevrouw F. van der Post-Liefrink, die met buitengewone liefde voor de Indische kunst deze keurcollectie kunstvoorwerpen had weten te verzamelen en te rangschikken, terwijl hij bovendien de erkentelijkheid van het afdeelingsbestuur uitsprak voor de bereidwilligheid door velen betoond door de tentoongestelde voorwerpen tijdelijk ter bezichtiging af te staan.

Een staf van ijverige dames zorgden er voor, dat de steeds binnenstroomende bezoekers en bezoeksters uitleg werd gegeven van de geëxposeerde voorwerpen, terwijl anderen weder de vermoeiden en dorstigen de gewenschte lafenis brachten uit de welverzorgde restauratie. Menigeen maakte voor het eerst kennis met de heerlijkheden van Indische manissans, stroopen, met nassi goreng en rijsttafel.

Het zou mij te ver voeren eene beschrijving te geven van uit alle streken van Nederlandsch-Indië bijeengebrachte kunstvoorwerpen, waarvan een gedeelte bereidwillig door het Schoolmuseum te den Haag te onzer beschikking was gesteld. De aandacht trok vooral een zeer schoon omvangrijk stuk djatihoutsnijwerk uit Oost-Java, terwijl de aanwezige jeugd veel belangstelling betoonde voor het geëxposeerde Indische speelgoed.

Het waren geslaagde dagen.

E. H. BERGSMA,
Secr. Afd. Amersfoort.

Afdeeling Amsterdam.

SUMATRA-FILM.

Aangemoedigd door het succes van de Java-film in het Rembrandt-theater, heeft de Directie van het Bioscoop-theater Cinema-Palace het aangedurfd nu ook eens een film te geven over onze koloniën, en wel over Sumatra.

Deze film is eene aaneenschakeling van prachtige natuurtafreelen en opnamen in de cultures.

Gaf de Java-film ons brokstukken te zien zonder eenig onderling verband, door deze film loopt een draad, waardoor de beelden uit het volksleven en de natuuropnamen in onderlinge harmonie komen te staan.

Het is toch de geschiedenis van een Sumatraan, Rahman genaamd, die werkt zoekt in de verschillende cultures, zoodat wij kennis maken met koffie, thee, rub-

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

s DE UITGEEFSTER.

ber en ananas-plantages. Ook wordt hij aangenomen als helper door een krokodillenjager, waardoor wij aan de hand van prachtige cultuuropnamen een opwindende jacht op krokodillen meemaken.

Op zijn tochten ontmoet Rahman een beeldschoon meisje, dat hij als vierde vrouw tot zich neemt, wij zijn getuigen van zijn huwelijk, maken de slametans, de inheemsche dansen, in het kort alles wat tot het intieme leven van den inlander behoort mede, opgenomen door een film-operateur die òf ethnograaf is, òf een uitstekenden adviseur op land en volkenkundig gebied achter zich gehad moet hebben.

Secretarissen van de afdeelingen geef ik in overweging deze film in hun stad te trachten te krijgen, verbinding te zoeken met de hoofden der verschillende scholen, opdat zij onder de oogen komt van een zoo groot mogelijk aantal leerlingen. Eene betere propaganda voor onze koloniën en *voor onze Vereeniging* is moeilijk denkbaar en ondergeteekende houdt zich gaarne beschikbaar tot het geven van inlichtingen en wenken over het organiseeren van een bovenbedoelden propaganda-avond.

L. D. PETIT, *Secr.*

Afdeeling Apeldoorn.

EEN SCHITTERENDE AVOND

is de *filmavond* van Donderdag 25 Februari geworden! De „*Patria*"- en de „*Plancius*"-films hebben een triomf behaald en de *Cambodjasche* vormde een prachtslot.

De afdeeling Apeldoorn heeft wel eens meer 'n flinken avond op touw gezet, die financieel 't werk voor 'n heel jaar lam sloeg. Doch nu! Drie stevige advertenties en een pakkend stukje in de Nieuwe Apeldoornsche Courant en het Vrijzinnig Weekblad en aansporen naar alle kanten... Deze avond moest slagen.

Bovendien had de hier zoo goed bekende zangeres Mej. *Annie Dijkstra*, uit Haarlem, de groote welwillendheid zich beschikbaar te stellen voor het zingen van enkele liederen.

Woensdagmiddag was de zaal van het Minerva Theater bijna uitverkocht. Dus 't zou gaan. Maar toen de vraag, hoe de films zouden zijn. Donderdagavond kwart voor acht was het stampvol; bij tientallen moesten de menschen teleurgesteld worden. Van 8 tot kwart na 11 bleef de belangstelling goed. Er was wat men noemt goed contact tusschen film en publiek.

De N. A. C. had van avond (26 Februari) een heel mooi verslag, waarin zij spreekt van: „een genoeglijke, bijna feestelijke stemming, een intieme sfeer", met een woord van warmen dank aan de Scheepvaart-Mijen voor de „buitengewoon mooie films" met de woorden: „Het resultaat is een projectie, waaraan de oud-Indische menschen hun bizondere vreugde gehad hebben, omdat zij de reis wel heel sterk hier beleefden."

En de zangeres?... die gaf ten beste „Liedje" van Bernard Zweers en „De gefopte Vogelaar" van Cath. v. Rennes bij 't begin der voorstelling en na de Pauze „Ave Maria" van César Frank, keurig begeleid door *Jonny Heykens*, den bekenden kapelmeester van het Minerva Theater. De verslaggever zegt er van: „Annie Dijkstra maakte met name van het Ave Maria een bizonder nummer, waarnaar het stille luisteren een meer dan gewoon genoegen was"......

De films, ook de Patria, waren zeer goed. De donkere gedeelten van de Patriafilm kwamen zelfs nog tot hun recht. De operateur projecteert achter 't doek en de opmerkzame toeschouwer kon zien, dat telkens de lens iets versteld werd.

Laat ik eindigen met het slot van de N. A. C.:

„De Heer Van den Berg is er niet toe gekomen — 't was al laat — in zijn slotwoord de aandacht te vragen voor „Oost en West". Laten wij zijn taak mogen overnemen. Het secretariaat is gevestigd Lammerweg 3, waar gaarne opgave van nieuwe leden zullen worden ontvangen. Een goed verstaander... enz. Hoe krachtiger de afdeeling, hoe meer zij zal kunnen voortgaan op den weg, die Indië meer tot Nederland en Nederland meer tot Indië voert."

Leden! Knoopt dat in Uw oor!

Wij hebben contact met Loenen en Epe gekregen en overleggen hoe eenige schoolvoorstellingen te kunnen houden, terwijl in de laatste helft van Maart *Pater Jos. Viegen* van de *Papoea's* zal komen vertellen. Moge 't weer een goede avond worden!

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST EN VOOR 's LANDS DIENST IN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, het bezit der hoofdakte;

b. leeraar (leerares) M. O. Nederlandsch (doctoren of doctorandi Ned. letteren genieten de voorkeur);

c. leeraar (leerares) M. O. Fransche taal (volledig bevoegd)

d. leeraar (leerares) M. O. Duitsche taal (volledig bevoegd);

e. leeraar (leerares) M. O. Engelsche taal (volledig bevoegd);

f. Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 of 5 jaren);

g. vrouwelijke Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 jaren);

h. officier van gezondheid 2de klasse (in vasten of tijdelijken dienst).

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:

a. 2 hoofdonderwijzers;

b. 2 hoofdonderwijzeressen;

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich voor het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Ministerie van Koloniën, 9de afdeeling, onderafdeeling (voor de betrekkingen, genoemd onder 1°.) een tot 10e afdeeling (voor de betrekkingen onder 2°.).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR:

a. N. O.-Indië:

Ir. H. J. van der Woude, Ing. bij de Waterstaat 's Lands B.O.W., van Beuningenstraat 49, 's-Gravenhage.

G. C. la Brijn, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Koninginnelaan 25, Voorburg (Z.-H.).

Th. J. Baars, Onderwijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch L. O., Best, C. 134.

L. F. H. Crijns, Onderwijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch L. O., Stevensweert (L.).

K. H. Kaizer, Onderwijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch L. O., Egelantiersgracht 197*a* II, Amsterdam.

W. J. C. Pessers, Verfmeester bij het Gevangeniswezen, Geldrop.

b. Suriname.

Mr. Dr. A. Spanjer, Rijks-Bezuinigings-Inspecteur bij het Dep. van Financiën, Copernicusstraat 123, 's-Gravenhage, waarn. Administrateur van Financiën.

MILITAIRE VERLOFGANGERS.

G. J. Nijweide, Luitenant-Kolonel der Infanterie, Obrechtstraat 488, 's-Gravenhage.

G. J. Derks, 1ste Luitenant der Artillerie, Schiedamschesingel 61, Rotterdam.

M. J. Baden, 1ste Luitenant der Infanterie, Prins Hendrikstraat 99, 's-Gravenhage.

J. Eeftink, 1ste Luitenant der Infanterie, Elisabethstraat 10, Leeuwarden.

MET PENSIOEN.

W. H. C. Holle, Luitenant-Kolonel der Artillerie, Ommen (Ov.).

J. C. P. Rubay-Bouman, idem Intendant, p/a. Galileistraat 116, 's-Gravenhage.

W. Huygens, Onderluit. Mil. Adm., Veeluststraat 2, Rotterdam.

J. van Heel, Gouvernements-arts, Copernicusstr. 's-Gravenhage.

MET VERLOF AANGEKOMEN AMBTENAREN.

Mr. S. Th. Baljon, voorzitter van de Landraden Rembang en Blora, p/a. J. S. D. Compter, Willem Zwijgerlaan 85, 's-Gravenhage.

K. W. F. Spruit, plaatsvervangend tijdelijk inspecteur van het Hollandsch-Inlandsch Onderwijs in de Afdeeling, poste-restante, Nice.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 8, Den Haag. — Javaansch en Maleisch.

Mej. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG—v. REEDE, Spraakleeraressen, Groot Hertoginnelaan 184, Den Haag en Keizersgracht 774, Amsterdam. — Ademhalings- en spreekstoornissen (zoo noodig met inwoning).

Mejuffr. A. M. EIGENHUIS, van Boetzelaerlaan 181, Den Haag. — Lessen L. O. in alle vakken en Wiskunde lagere klassen H. B. S.

Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 104, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

Mr. H. GILTAY, Laan van Meerdervoort 516, Den Haag, geeft les in Oud-Fransch recht, Oud-Vaderlandsch recht, Romeinsch recht en Inleiding tot de Rechtswetenschap. Dictaten en excerpten beschikbaar. Leidt op voor cand.-examen Ind. Jurist.

F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., Schenkkade 307, Den Haag. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Vogelkersstraat 5, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHROEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.

C. STEUERWALD, oud Ass. P.S., Vivienstraat 59, Den Haag. — Lessen in Werktuigbouw en IJzerconstructie.

PH. C. STUBENRAUCH, H. F. VAN ZUIJLEN en F. M. GESCHER, Leeraren M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St. Annastr. 85, Nijmegen.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wychen A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

AAN DE LEDEN. Mogen wij op Uwe medewerking rekenen om het ledental onzer vereeniging te doen toenemen? Als ieder lid slechts één persoon introduceert, zal onze wekelijksche Mutatiestaat een sprekende rubriek vormen, die getuigenis aflegt van daadwerkelijk sympathiseeren met het streven van „Oost en West".

Mutatiestaat van 24 Februari tot 3 Maart.

Nieuwe Leden:

	Geïntroduceerd door:
Mr. Dr. J. Wynveldt, Rotterdam, Voorschoterlaan 18b. ƒ 5.—	Voorzitter afd. Rotterdam.
B. Lesger, oud-Planter, Uchelen, Villa „Ons Rustoord", Uchelsche Weg 92. ƒ 5.—	den heer W. F. Tideman te Apeldoorn.
Alb. Mulder, oud-Gezagvoerder K. P. M., Apeldoorn, Tutein Noltheniuslaan 12. ƒ 5.—	Voorzitter Afd. Apeldoorn.
P. Hoogcarspel, Enkhuizen, Havendijk 71. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.
P. Blom, Amsterdam, Beursplein 5. ƒ 5.—	den heer G. T. H. van Klaveren te Amsterdam.

Nieuwe Begunstigers:

Mevr. Wed. Verdam-Jansen, Utrecht, Oudwijkerlaan 45. ƒ 1.—	Secretaris Afd. Utrecht.
W. Memelink, oud-Ambt. N. S., Apeldoorn, v. d. Heydenlaan 8. ƒ 1.—	Secretaris Afd. Apeldoorn.
Yff, Apeldoorn, Boschweg 26	Voorzitter Afd. Apeldoorn.

Afschrijven:

F. P. Obertop, Den Haag, Stadhouderslaan 108 (overleden).
Mevrouw F. A. Ebeling-Launy, Rotterdam, Heemraadsingel 299 (overleden).

Adresveranderingen:

V. West-Indische Vruchtenproductenhandel „Suriname", van: Rotterdam, Schiedamsche Weg 171b, naar: Paramaribo. ƒ 5.—.

Indologen-Vereeniging, van: Leiden, Wasstraat 30 naar: Oegstgeest, Emmalaan 53.

J. M. van den Heuvel, van: Amsterdam, Utrechtsche Straat 123, naar: Haarlem, Joh. van Vlietstraat 77. ƒ 5.—.

Ir. M. J. Ackerstaff, van: Amsterdam, Molenpad 9, naar: Deventer, Zwolsche Weg 84. ƒ 5.—.

F. Andela, Hoofdopzichter B.O.W., van: Brussel, Hotel de la Poste, naar: Parijs, Royat Hotel, Place Clichy, 81 Boulevard de Clichy.

C. Lievegoed, Redacteur N. R. C., Afdeeling Indië, Den Haag, van: Hotel Pomona naar: Heemskerckstraat 9.

Mevrouw B. L. C. Hoek-Soesman, Den Haag, van: Gr. Hertoginnelaan 164 naar: Sportlaan 15, p/a. Mevr. A. H. Tack-Soesman.

E. J. van Son, oud-Kapitein N.-I. L., van: Den Haag, Laan van Meerdervoort 385, naar: Epe (Gld.), Sweerts de Landaspark. ƒ 5.—.

Mr. F. D. E. van Ossenbruggen, Raadsheer Hooggerechtshof, van: Den Haag, Buys Ballotstraat 49, naar: Weltevreden, Griffie Hooggerechtshof.

J. A. J. Vermaat, Hoofdambtenaar S.S., van: Den Haag, Beeklaan 311 naar: Bandoeng, Hoofdbureau S.S.

D. J. van Gelder, Penningmeester Spoorbond, van: Bandoeng naar: Den Haag, Plein 1. ƒ 5.—.

J. L. Weijs, Administrateur Afdeelingsbank, van: Bondowoso naar: Alkmaar, Verdronken Oord 78. p/a. H. Zandbergen.

J. C. Koster, Kapitein der Generale Staf, thans te Weltevreden.

P. Westra, Ass.-Resident, thans te Jogjakarta.

Vereeniging „OOST en WEST"

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlich zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 50752. Dit „T biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aan te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaer 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. In bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetr willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenh verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmidda 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEM
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West. Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijke Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw he
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw he
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-I.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een Inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Sarikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-In
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust

Foto: P. A. J. Moojen.

POERAH GOEAH (TEMPELGROT) OF GOEAH GANĂ (OLIFANTSGROT) BIJ BĔDOELOE OP BALI.